

Brukerrapport Skardsfjella – Hyllingsdalen, Røros og Tydal kommuner

4 – 2005

Rapport

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag
Miljøvernavdelingen

Rapport

Nr. 4 - 2005

TITTEL Brukerrapport Skardsfjella – Hyllingsdalen, Røros og Tydal kommuner	DATO 05.10.2005
FORFATTER/SAKSBEHANDLER Tore Reinsborg og Tom Johansen. Jan-Erik Andersen har sammenstilt rapporten.	ANTALL SIDER 46
ANSVARLIG SIGNATUR Stein-Arne Andreassen	OPPLAG 300
Rapporten gir en oversikt over brukerinteressene knyttet til det foreslåtte verneområdet i Skardsfjella og Hyllingsdalen, jf. St. meld. nr. 62 (1991-92) – Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge. Næringsinteressene i området er i første rekke knyttet til reindrift, beitebruk med både storfe og småfe, samt hogst av bjørk til ved. Jakt og fiske er en betydelig næringsinteresse, men også rekreasjonskilde i området. Det finnes i alt 82 hytter/setre innenfor området, hvorav kun 3 er i Tydal kommune og det er store brukerinteresser knyttet til disse. Det er i alt 19 traktorveger/kjørespor i Røros-delen av området og det er betydelige brukerinteresser knyttet til disse både til skogbruk og til transport til hytter/setre.	

STIKKORD

KEYWORDS

Brukerinteresser Nasjonalpark-planen Røros og Tydal kommuner	Interests of use Plan for new National Parks Røros and Tydal municipalities
--	---

ISBN 82-7540-163-1

Innhold

Innledning og bakgrunn for rapporten	4
Del I. Røros kommune	5
1. Eiendoms/bruksrettsforhold	5
2. Jordbruk	6
2.1. Tidligere utnyttelse	6
2.2. Beiterettigheter	7
2.3. Dagens bruk	7
2.4. Framtidig bruk	8
3. Skogbruk	11
3.1. Beskrivelse av skogen	11
3.2. Tidligere bruk	13
3.3. Dagens bruk	13
3.4. Framtidig bruk	13
4. Reindrift	14
4.1. Reindrift i tidligere tider	14
4.2. Dagens reindrift	15
4.3. Framtidige behov for reindriften i området	16
4.4. Jakt- og fiskerettigheter for reindriften	17
5. Jakt	17
5.1. Viltressursene i området	17
5.2. Jaktrettigheter	17
6. Fiske	18
6.1. Fiskeressursene	18
6.2. Utnyttelse av fisket/naustrettigheter	18
6.3. Fiskekultiveringer	20
7. Fritidsbebyggelse	20
8. Turisme/friluftsliv	21
8.1. Sommer	21
8.2. Vinter	21

8.3. Framtidige planer	21
9. Vannkraftutbygging/vassdragsvern	23
9.1. Tidligere planer for utbygging av Rien/Hyllingen	23
9.2. Verneplan IV	23
9.3. Minikraftverk	23
10. Motorferdsel	23
10.1. Sommer	23
10.2. Vinter	27
11. Oppsummering av innspill	27
Del II. Tydal kommune	31
1. Bakgrunn for rapporten	31
2. Områdebeskrivelse og arealoppgaver	31
2.1. Områdebeskrivelse	31
2.2. Arealoppgave	31
3. Grunneiere og bruksberettigete	32
3.1. Grunneiere	32
3.2. Bruksretter	32
4. Eksisterende bygg og anlegg	35
4.1. Seterbygninger/boplasser	35
4.2. Fritidsbebyggelse/utleiebygg	36
4.3. Samiske tilsynsboder	36
4.4. Naust	36
4.5. Reingjerder	36
4.6. Planlagte bygg	36
5. Kraftutbygging	37
6. Vegbygging og parkering	37
6.1. Bil- og traktorveger	37
6.2. Parkering	37

7. Jord- og skogbruk	37
7.1. Storfebeiting	38
7.2. Saubeiting	38
8. Jakt og fiske	38
8.1. Sturviltjakt	38
8.2. Småviltjakt	38
8.3. Fritidsfiske	39
9. Friluftsliv og turisme	39
9.1. Fot- og skiturisme	39
9.2. Ridning	39
9.3. Næringsutvikling i forhold til turisme	40
10. Motorferdsel i utmark og på islagte vassdrag	41
10.1. Motorferdsel i forhold til eksisterende bebyggelse	41
10.2. Motorferdsel i forhold til el-kraft	41
10.3. Motorferdsel i forhold til reindrift	41
10.4. Motorferdsel i forhold til jakt	41
10.5. Motorferdsel i forhold til turisme	42
11. Kilder	43
Del II a. Tillegg til brukerrapporten i Tydal kommune	44
1. Innledning	44
2. Områdebeskrivelse og arealoppgave	44
2.1. Områdebeskrivelse	44
2.2. Arealoppgave	44
2.3. Grunneiere og bruksberettigete	45
2.4. Nye grunneiere	45
3. Eksisterende bygg og anlegg	45
3.1. Seterbygninger/boplasser	45
3.2. Naust	46
3.3. Nye planlagte bygg	46
3.4. Næringsutvikling i forhold til turisme	46
3.5. Motorferdsel i utmark og på islagte vassdrag	46
4. Kilder	47

Innledning og bakgrunn for rapporten

I 1986 fremmet Statens Naturvernråd NOU 1986:13 – Ny landsplan for nasjonalparker. Den inneholdt forslag både om utvidelse av en del av de eksisterende nasjonalparker og etablering av nye større verneområder, både nasjonalparker og landskapsvernområder. Et av de nye områdene i denne planen var Hyllingsdalen i Røros kommune. Med bakgrunn i NOU 1986:13 og høringsuttalelsene til denne utarbeidet regjeringen St. meld. nr. 62 (1991/92) – Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge. I Stortingsmeldingen konkluderer miljøverndepartementet slik:

Departementet er innstilt på å videreføre forslaget om vern av Hyllingsdalen. Kombinasjon av naturreservat og landskapsvernområde vil være aktuelle verneformer i samsvar med Statens Naturvernråds forslag. Det vil være særlig viktig at fjellbjørkeskogen beholdes intakt. Utvidelsesforslaget nordover framsatt av Universitetet i Trondheim vil bli vurdert.

Det er gjennom utvidelsesforslaget at Tydal kommune kommer inn i bildet. Stortingsmeldingen ble lagt fram for Stortinget i Inst. S. nr. 124 (1992/93) – Innstilling fra kommunal- og miljøvernkomiteen om ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge. Innstillingen ble enstemmig vedtatt i Stortinget 19. april 1993.

På bakgrunn av vedtaket i Stortinget, utarbeidet miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag en arbeidsgrense for hva som bør vurderes for vern etter naturvernloven i Tydalsdelen av Hyllingsdalen. Opprinnelig arbeidsgrense for vurdering av vern omfattet hovedsakelig nedslagsfeltet til Øvre Glomma, men er nå utvidet nordover til også å omfatte Møsjødalen og Skardsfjella i Tydal kommune. Kartvedlegg 1 gir en oversikt over de grenser som pr. januar 2005 var arbeidsgrensene for verneforslaget. Våtmarkssystemet nord for Rien i Røros kommune utredes med tanke på opprettelse av naturreservater. Et område med bjørkeurskog langs Vigelåa er også aktuelt som reservat.

I forbindelse med utarbeidelse av verneplan, forvaltningsplan og skjøtelsesplan, er det behov for en statusoversikt over brukerforholdene i området som omfattes av verneplanen for Hyllingsdalen og nordover til og med Skardsfjella/Møsjødalen.

Rapporten er utarbeidet på oppdrag av Fylkesmannen i Sør-Trøndelag av Røros og Tydal kommuner. Den skal presentere dagens brukerinteresser på en objektiv måte med realistiske ønsker og behov for framtidig utnyttelse av området. Disse kan det blant ulike aktører være delte meninger om, men rapporten skal ikke gi noen avveining av hva som kan gjennomføres eller ikke, og heller ikke hvem som måtte være uenig i hva. Det er den videre prosess som skal avveie hva som etter naturvernloven kan aksepteres innenfor et verneområde eller ikke. Eventuelle tiltak og inngrep i området må behandles etter alle de lovverk som måtte være relevant, i tillegg til behandling etter naturvernlovens bestemmelser.

Kapittelet om reindrift er i hovedsak skrevet av Inge Even Danielsen og er felles for de to kommunene. Reindrifta er beskrevet i Røros-rapporten.

Etter at et første utkast til brukerrapport for Røros kommune var utarbeidet ble rettighetshavere forespurt om å komme med nye innspill. De innspill som går på tidligere bruk og framtidig bruk er listet opp for den enkelte eiendom og grunneier i kapittel 11.

Del I. Røros kommune

Tom Johansen har vært hovedforfatter på Røros-delen av rapporten.

1. Eiendomsforhold/bruksretter

Med unntak av et område rundt Vigelsjøen på grensa mot Tydal (gnr. 204), som tilhører staten, er hele området privat. Kartvedlegg 2 gir en oversikt over berørte eiendommer i Røros kommune (unntatt mindre fritidseiendommer). Tabell 1 viser hvordan den enkelte eiendom arealmessig er berørt.

Tabell 1. Areal i dekar som den enkelte eiendom i Røros kommune er berørt med innenfor verneforslagets totalavgrensning, jf. kartvedlegg 2. Mindre fritidseiendommer og eiendommer som er lite berørt (under ca. 10 dekar) er ikke med. For eiendommer som har flere teiger innenfor verneområdet, er det summen av disse som presenteres.

Gnr./bnr.	Areal (dekar)	Gnr./Bnr.	Areal (dekar)
81/1	122,5	98/1	100,1
81/2	3763,3	100/1	199,7
82/1	1099,2	100/2	19,1
82/2	10,8	101/1	22,0
83/2	411,5	101/3	2677,0
84/1	133,7	101/6	2446,4
85/1	27,7	102/2	102,9
86/1	143,8	102/16	115,9
87/1	739,6	119/1	264,1
87/3	300,0	119/2	130,8
87/4	1167,7	120/1	41,5
87/5	59,4	132/243	242,6
87/8	1080,8	132/244	151,9
87/9	233,4	132/246	356,4
89/3	151,7	132/247	431,1
89/6	351,0	132/248	3049,5
89/8	34,1	132/249	4859,2
89/10	44,0	132/250	6355,3
90/1	25250,5	132/251	2326,6
90/4	9901,9	132/313	2273,8
91/1	114,6	132/400	102,0
91/2	1160	142/1	18261,1
91/7	81,0	204/1	26552,7
91/11	160,6	204/2	3370,2
92/1	5309,9	Felles1	11396,7
93/1	68,1	Felles2	3215,9
96/2	121,5	Felles3	6714,2
96/4	1669,8		
96/6	67,9		
96/20	65,7		

Med hensyn til samenes rettigheter vises det til kap. 4.

Fisket er organisert i områder som er nærmere beskrevet i kap. 5 og 6. Flere har også rettigheter til naust utenfor egen eiendom.

Ellers ligger det bruksretter knyttet til forskjellige veier.

2. Jordbruk

2.1. Tidligere utnyttelse

Jordbruket har her som ellers i landet gjennomgått store forandringer. Utmarka ble utnyttet i langt større grad tidligere.

Utmarksslått

Tidligere ble mye av foret hentet fra utmarka. Store deler av Hyllingsdalen ble utnyttet til utmarksslått. De fleste produktive myrene i området har trolig vært slått. Utmarksslåtten avtok gradvis i intensitet utover på 1900-tallet, og opphørte helt på 50-60-tallet.

Måssåtaking

I hele Røros-distriktet var måsså (lav) et viktig tilleggsfor. Også i dette området ble det tatt ut måsså, men de viktigste områdene for måssåtaking lå utenfor området, i Vigelfjella, sør for mellomriksveien.

Setring

Følgende setre ligger innefor området:

Gruvsjøvollen (101/6)
Haugavollen (90/1)
Røbekkvollen (90/2 og 90/3)
Hyllingsvollen (101/3)
Rihåvollen (92/1)
Strikkertvollen 132/250)
Råvollen (132/249)
Øyvollen (132/248)
Sundvollen (132/313)

Andre setereiendommer som blir berørt av vernet, men der tunet ligger utenfor er:

Gamle Elvavollen (96/2), Elvasetra (96/1), Bentvollen (101/2), Gjeltenvollen (84/1), Bakkavollen (85/1), Estenvollen (86/1), Kuråsvollen 1 (87/8) og 2 (87/1), Nilsvollen (89/3), Skottvollen (87/9), Elvavollen (91/2), Valsetvollen (132/246), Sjøvoldsetra (102/2), Movollen (132/247), Storelvavollen 1 (120/2) og 2 (120/1), Jamthansvollen (119/3), Davevollen 119/1), Nilsvollen (89/3), Kåsavollen (89/10) og Nysetervollen (96/6).

På Råvollen (132/249) var det en periode fra 1880-årene fast bosetting.

Seterbruket pågikk til ca. 1970. En vanlig besetning besto av både kyr, sauer og geiter, som beitet innenfor et område rundt setra. Av hensyn til de mange utslåttene og tidligere sikkert også rovdyr, ble dyra i stor grad gjett. Brekken-distriktet hadde tidligere et stort geitehold, noe som i stor grad bidro til å holde skogen nede.

Mens det tidligere var mange som utnyttet både beite- og slåtteressursene i Hyllingsdalen, nyttes området i dag bare av noen få brukere til beite. Tidligere var det vanlig å ha noen husdyr av ulike slag. I dag satses det mer på enten sau eller kyr. Geitehold har helt opphørt.

Faste bosettinger i området (kartvedlegg 3):

Som tidligere nevnt hadde Råvollen (132/249) en periode fast bosetting. Fangst og fiske var svært viktig som tilleggsnæringer på denne plassen. De drev også med turisme og båtutleie.

Hyddkroken (90/4, 90/6 og 142/1) ligger helt inne ved svenskegrensa, like ved en gammel ferdselsvei mellom Trøndelag og Härjedalen. Opprinnelig hadde en same, Christian Christiansen, kongeskjøte på eiendommen.

Det ble først bygget på sørsiden av elva der det også ble setret en periode. Først på 1880-tallet var det to bruk her. Fast bosetting ble det slutt på i 1953, og etter det har Hyddkroken vært et feriested.

Hyddkroken har også veirett gjennom Hyllingsdalen med rettigheter til båthus i Hyllingen, i følge jordskifteprotokollen.

På Jonasvollen var det fast bosetting i reindrifta fram mot ca. 1960.

2.2. Beiterettigheter

Etter jordskiftet i Brekken har grunneier beiterett på sin eiendom. Utover dette har Riast-Hylling og Essand reinbeitedistrikter beiterett for rein innenfor sine reinbeitedistrikter.

2.3. Dagens bruk

4 besetninger med sau har deler av beiteområdet innenfor planområdet. En oversikt over antall dyr som ble sluppet på beite i 2003 er vist i tabell 2.

Tabell 2. Besetninger med sau i verneområdet.

Bruker	sauer	lam
Ottar Brynhildsvoll	84	106
Even Kokkvoll	54	84
Odd Moen	105	195
Jon Ryttervold	20	32

Øyvollen beitelag slipper ca. 50 ungdyr på inngjerdet beite i Ridalen, jf. kartvedlegg 3.

Skottvollen fellesseter og Hyddmoen fellesseter ligger delvis innenfor planleggingsområdet. 9 mjølkebruk har dyr på setrene om sommeren.

2.4. Framtidig bruk

Planer i området:

Før fellessetra ved Hyddmoen ble anlagt har det vært planer om en fellesseter i Hyllingsdalen.

For eiendommen gnr/bnr 90/1 (Karl Skjei) er det utarbeidet en større plan for den del som er i Hyllingsdalen. Bakgrunnen for denne planen er at opprettelsen av Sølendet naturreservat beslagla store arealer med potensiell dyrkingsjord. Det ble derfor vurdert nydyrking i Hyllingsdalen. I jordstyrets saksutgreiing framgår at det er registrert ca. 300 daa. dyrkingsjord i Hyllingsdalen 1 km øst for Haugavollen. 500 meter vest for Haugavollen er det også arealer med potensiell dyrkingsjord. Det antas at arealet med mulig dyrkingsjord er større. Videre antas det at store deler av Hyllingsdalen har gode beitemarker uten at denne eiendommen er vurdert spesielt.

Tilpasninger til rovdyr

De siste årene har det vært til dels omfattende tap av sau på beite i dette området. Tapene skyldes i hovedsak bjørn, men jerv er også en potensiell skadegjører. Den svenske bjørnestammen har vært i ekspansjon de siste årene, og det er lite trolig at "bjørnetrafikken" i området blir mindre i årene framover. I framtida kan det derfor være aktuelt med tapsforebyggende tiltak. Av tiltak som kan være i konflikt med et framtidig vern og reinbeidriftsinteressene er et framtidig behov for å gjerde inn deler av området.

Flomsikring langs Hydda

Langs Hydda er det en fare for erosjon og det kan være aktuelt med ulike tiltak for flomsikring i framtida. Dette kan også berøre arealer innenfor det planlagte verneområdet.

Gjeterbu

Det er ønske om å sette opp en gjeterbu ved Storfisktjønna, da dette er et område med stort beitebruk av sau (kartvedlegg 3).

Hyddkroken: Her var tidligere fast bosetting.

Råvollen: Tidligere fast bosetting, nå utleie til turisme.

Nedre Hyllingsvollen: Setervoll med kulturvernkvalliteter

Erosjon i grusbakken mot Hyddmoen fellesseter.

Skottvollen fellesseter ved Hyddhåen

Samletrø for storfe i tilknytning storfeinnhegning nord i Rien.

3. Skogbruk

3.1. Beskrivelse av skogen i området

Naturlig er det bare bjørk som er skogdannende treslag i Hyllingsdalen. Andre treslag forekommer naturlig bare enkeltvis eller i mindre grupper.

Det ligger noen plantefelt i området, hovedsakelig med gran. Registrerte plantefelt med gran er vist i kartvedlegg 4 a, b og c. Det er også plantet noe contortafuru, bl.a. på eiendommen 90/1 på nordsiden av Hyllingen.

Skogbildet har endret seg mye i dette området de siste årene. Tidligere utmarksbruk i form av slått og beite ga et langt mer åpent skogbilde enn hva som er tilfellet i dag. Beitedyra og stedvis utmarksslåtten holdt ungskogen nede. Dette førte til langt lavere tilvekst enn i dag. Etter at utmarksslåtten helt har opphørt og beitetrykket er sterkt redusert, har tilveksten av bjørk vært meget stor, kanskje spesielt i områdene nærmest Aursunden, der beitetrykket var størst.

Tabell 3 viser beregning av skogareal, stående volum og årlig tilvekst innenfor det planlagte landskapsvernområdet. Grunnlaget for areal er eiendomskart fra jordskiftesak, Brekken Sameie (Jordskifteverket), samt digitalt eiendomskart for Røros kommune (Statens kartverk), sammenstilt med skogfolie fra N50 (Statens kartverk). Oversikten er utarbeidet av Skogeierforeninga Nord.

Områdetaksten i Røros-nord viser både innenfor landskapsvernområdet og i tilstøtende områder en grense mellom produktiv og uproduktiv skog i høydelag mellom 825 og 875 moh., med enkelte spesielle topografiske småfigurer opp til 900 moh. Arealet i tabell 3 er derfor beregnet areal dekket av skog i definisjonen som legges til grunn ved N50-kartlegging av markslag, i høydelag < 840 moh.. Effektivt skogareal er deretter redusert med 20% som kompensasjon for ispedd uproduktivt areal (myr, impediment o.l.).

Grunnlaget for stående volum og tilvekst, er områdetaksten i Røros-nord (Skogeierforeninga Nord, 98-99). Gjennomsnittstall fra denne taksten for stående volum pr.da. i bonitet H40, 11, 8 og 6 er beregnet, vektet etter bonitetsfordeling. Resultatet av denne beregningen (3,39 kbm/daa) er brukt som grunnlag i denne tabellen. Samme beregningsmåte er valgt for gjennomsnittlig årlig tilvekst pr. da. (res. 0,15 kbm./da/år).

Tabell 3. Beregning av skogareal, stående volum og årlig tilvekst innenfor det foreslåtte landskapsvernområdet i Hyllingsdalen.

Gnr	Bnr	Produktivt skogareal i daa	Stående volum i m3	Årlig tilvekst i m3
81	1	283	961	37
	2	781	2647	102
82	1	727	2465	95
	7	1	4	0
83	2	207	702	27
	8	0	1	0
84	1	245	832	32
85	1	213	724	28

Gnr	Bnr	Produktivt skogareal i daa	Stående volum i m3	Årlig tilvekst i m3
86	1	551	1870	72
87	1	379	1286	49
	3	194	657	25
	31	1	4	0
	4	248	840	32
	5	257	873	33
	8	536	1816	70
	9	98	332	13
89	10	16	56	2
	13	1	4	0
	14	1	4	0
	3	83	280	11
	6	423	1435	55
	8	11	38	1
90	1	8704	29506	1131
	2	68	231	9
	3	587	1990	76
	4	2146	7277	279
91	1	463	1571	60
	11	113	385	15
	2	781	2648	102
	24	1	4	0
92	1	2546	8632	331
96	2	70	236	9
	20	48	162	6
	21	4	13	0
	6	27	91	3
98	1	79	267	10
100	1	347	1175	45
	2	9	32	1
101	1	10	34	1
	3	1552	5260	202
102	2	43	145	6
	16	101	342	13
119	1	11	39	1
	2	80	270	10
120	1	23	79	3
132	243	120	408	16
	244	83	282	11
	246	220	747	29
	247	122	415	16
	248	1752	5941	228
	249	1583	5366	206
	250	1685	5713	219
	251	857	2905	111
	313	1287	4362	167
	400	70	239	9
	444	2	6	0
	506	2	8	0
	540	1	4	0

Gnr	Bnr	Produktivt skogareal i daa	Stående volum i m3	Årlig tilvekst i m3
	857	1	3	0
	881	1	3	0
	882	1	5	0
Sameie 1		917	3109	119
Sum		31771	107736	4128

Digitalisering av eiendomsmanus er utført av GIS-Konsulent, Heidrun Miller. GIS-analyse og kartfremstilling er utført av GIS-leder Ivan Skjærvø, mens statistiske volum og tilvekstberegninger er utført av Ove Mogård.

Med bakgrunn i metodikken gjøres det oppmerksom på at resultatene blir statistisk gjennomsnitt for landskapsvernområdet, og ikke bør brukes til annet formål henført til spesifikke geografiske arealer.

3.2. Tidligere bruk

I deler av Hyllingsdalen har det til tider vært en omfattende hogst av bjørk både til eget bruk, og for salg. En periode ble det hogd store mengder med bjørk som ble transportert til Glåmos for videre transport med jernbane. Under krigen var det også tvangshogst.

Det er også hogd bjørk for kolbrenning. Ved Myrmoen var det et større anlegg for brenning av kol.

I følge data fra Rørosbygdene Skogeierlag ble det på 1950-tallet avvirket 2.500-3.000 favner ved pr. år i Brekken-området.

3.3. Dagens bruk

Trolig har det neppe i historisk tid stått så mye skog i området, og tilveksten er betydelig større enn uttaket. Avvirkningen varierer mye innenfor de ulike eiendommene. De siste årene har det vært større etterspørsel på ved og bedre priser på bjørka, hvilket har økt interessen for avvirkning.

Rørosved

Flere av grunneierne er delaktige i et aksjeselskap, Rørosved, som produserer ved. En del ikke aksjeeiere leverer også bjørk til Rørosved. Ca. 30 % av andelseierne i Rørosved vil berøres av verneforslaget. I forhold til vernet pekes det på at hogstmaskiner er tatt i bruk og en er bekymret for eventuelle restriksjoner på bruken av disse innenfor et eventuelt verneområde.

3.4. Framtidig bruk

Framtidig bruk av området i skogbrukssammenheng vil avhenge av forskjellige faktorer. Dersom den gunstige prisutviklingen på bjørk fortsetter vil trolig interessen for å avvirke øke. Det kan i framtida være aktuelt å bruke hogstmaskiner til avvirkninger i området.

Deler av skogressursene ligger vanskelig tilgjengelig i forhold til uttak og en vil være avhengig av en viss grad av tilrettelegging i terrenget for å ta ut ressursene på en rasjonell

måte. I vedlegg 3 er vist planlagte veier som rettighetshaverne ser som nødvendige for å komme inn i ulike områder.

Interreg-prosjektet "Lokal foredling av skog i Härjedalen og Røros kommuner"

Dette prosjektet ble gjennomført i 1998-2000. Sluttrapporten forelå i 2000 og ble presentert for ledelsen i begge kommuner ved årsskiftet 2000/2001. I følge markedsanalyser i rapporten er det muligheter for store uttak av råstoff fra området. I følge rapporten er det muligheter for å etablere en ny bedrift med 12-14 faste arbeidsplasser, i tillegg til økt arbeidsaktivitet i skogen.

Som nevnt er det noen plantefelt innenfor planleggingsområdet. Det har kommet innspill på at disse bør få stå til hogstmoden alder.

4. Reindrift

4.1. Reindrift i tidligere tider

Reindrifta i Rørostraktene har som ellers i Skandinavia gjennomgått ulike faser. Fram til ca. 1500 hadde vi en fangstbasert reindrift som besto i fangst av rein, i tillegg til fiske, jakt og fangst på andre dyr. Temte rein fungerte som lokkedyr i forbindelse med reinfangsten. Videre ble rein temt til trekk- og kløvdyr, for transport og melking. I området finner vi flere fangstanlegg. Fra ca. 1500 ble det vanlig å temme rein. Disse ble brukt til transport og melking, og fungerte som lokkedyr for å fange ville dyr.

Samene har tilpasset sin næringsutøvelse i takt med endringene i samfunnet for øvrig. Så lenge selvhusholdnings- og bytteøkonomien var rådende var reindriften knyttet til flere produkter av reinen, foruten kjøtt, skinn og bearbeidede skinnvarer, melk og ost. Med pengeøkonomien ble kjøttet etter hvert den viktigste handelsvaren. En reindrift, delvis basert på melking av reinsimler om sommeren ble praktisert fram til 1900-1930. Reinen har hele tiden dannet forutsetningen for kulturen; økonomi, bosetning, flyttinger, boliger, klær, mat, sosiale forhold m.v. For øvrig levde samene av det naturen ga; fisk og vilt, bær og planter til medisin, høsting av fôr, skohøy, ved til brensel, uttak av torv og trevirke til gammer, never, reingjerder, redskaper og andre bruksgjenstander.

Det har vært en gradvis overgang fra fangstsamfunn og nomadesamfunn til dagens reindrift. Organisasjonsformen *sitje* ("sameby") består av noen familier/en sosial gruppe mennesker som driver jakt, fangst, fiske og reindrift i fellesskap innenfor et territorielt område, og som foretar felles forflytninger mellom sesongområder. Denne sosiale og territoriale organisasjonsformen har sin opprinnelse tilbake til fangstsamfunnet, og har seinere dannet grunnlaget for reindriften organisering innen reinbeitedistriktene slik vi kjenner den i dag.

Den eldste kjente skriftlige kilde som spesifikt omhandler området som omfattes av det foreslåtte verneområdet for Sylene og Hyllingsdalen er sammen Thomas Mortensen som i 1690 hadde bygsel på en fjellstrekning fra Sylene og sørover mot Hyllingsdalen. Bygselen var utstedt av fogden i Selbu fra 1657-70 og omfattet et område han da hadde besittet i 40 år.

Samen Anders Larsen hadde innehatt det samme område "imod de 70 Aar" før Thomas Mortensens tid (Kilde: Sverre Fjellheim; *Samer i Rørostraktene*, 1999).

Johs. Falkenberg fikk fortalt av sin informant Lars Jacobsen (f. 1863) at samene i det gamle Gåebrien sitje (Riast/Hylling reinbeitedistrikt) hadde felles vinterbeite ved Femund, men at de om våren ofte delte seg i en gruppe som holdt til i Riasten i sommerhalvåret, og en annen gruppe som holdt til i Hyllingen. Området var i følge ham ikke et eget gammelt "by"-område, men var en del av Gåebrien sitje (Kilde: Artikkel av Johs. Falkenberg; *Samiske bruksområder og stedsnavn i rørostraktene*, Saemenien sijtes årbok 1982/83).

Det er registrert flere samiske kulturminner innenfor hele det foreslåtte verneplanområdet for Hyllingsdalen; boplasser med tufter etter gammer og reintråder, ildsteder, murte vannkilder, oppbevaringssteder, beingjemmer, fiskeplasser, gravplasser og fangstanlegg m.m., jf. rapporten; *Registrering av samiske kulturminner innenfor Sylan og Hyllingsdalen landskapsvernområder* av Sverre Fjellheim og Andreas Stångberg, Sametingets miljø- og kulturavdeling, Snåsa. For øvrig vises det til Sør-Trøndelag fylkeskommunes rapport; *Kulturminner i Sylan og Hyllingsdalen landskapsvernområder*, 2003.

4.2. Dagens reindrift

Ved distriktsinndelingen i 1894 ble Hyllingen opprettet som eget reinbeitedistrikt. Distriktet ble etter hvert driftsmessig og administrativt slått sammen med Riast-distriktet, og betegnes i dag som Riast/Hylling reinbeitedistrikt.

Det meste av det planlagte verneområdet ligger innenfor Riast/Hylling reinbeitedistrikt (Gåebrien sijte). Den nordligste delen av området ligger innen Essand reinbeitedistrikt (saanti sijte).

Området nyttes i hovedsak som sensommer, høst- og høstvinterbeiter, men kan også bli brukt som vår- og forsommerland. For øvrig er det flytteområder for begge reinbeitedistriktene i forbindelse med de sesongmessige vår- og høstflyttingene til og fra vinterbeite i Femund reinbeitedistrikt. Kartvedlegg 5 viser trekkleier og flytteleier i reindriften.

Reintallet for Riast/Hylling og Essand reinbeitedistrikter har i den senere tiden ligget på ca. 4500 rein i begge distrikter. Høyeste reintall er fastsatt til 9000 rein innen vinterbeiteområdene i Femund reinbeitedistrikt, fordelt på de to distriktene.

Riast/Hylling består av totalt 10 driftsenheter med til sammen 50 personer direkte tilknyttet reindriften. Tallet omfatter driftsenhetsinnehaver med familier, pensjonister og binæringsutøvere. Essand består av 9 driftsenheter med til sammen 40 personer.

Samisk kultur-, nærings- og samfunnsliv er avhengig av et materielt grunnlag, og muligheter for folket til å livnære seg av naturressursene. I dag dreier det seg om at ressursene skal kunne gi tilstrekkelig levestandard og inntekter for reindriftsbefolkningen i dagens samfunn. Det er fortsatt en ikke ubetydelig selvforsyning og egenproduksjon av forskjellige produkter. Foruten kjøtt og andre produkter fra reinen, utgjør fiske, jakt/fangst og bærplukking fortsatt en viktig del av mathusholdningen. Videre er uttak av ved til brensel, trevirke til telt/gammer og materialer til bruksgjenstander, sløyd m.v. deler av ressursutnyttelsen i dag.

Området er en del av et gammelt samisk bruks- og bosettingsområde. Utnyttelsen av naturressursene har vært en viktig del av samisk kultur i generasjoner, og området er fortsatt av stor betydning for samisk kultur og tradisjon.

Gjerdeanlegg i forbindelse med reindrifta

Langs riksgrensa nordover til Hyddsjøen og i Skardøra er det anlagt sperregjerder mellom Norge og Sverige (Kartvedlegg 5). Nord for Hyddsjøen er det ikke noe gjerde på grunn av at snømengdene her er så store at en ikke har funnet det hensiktsmessig. Tilgrensende sameby på svensk side, Mittådalen, beiter periodevis inne på norsk side i dette området.

Forholdet mellom norsk og svensk reindrift, deriblant sperregjerder langs riksgrensen reguleres gjennom den norsk-svenske reinbeitekonvensjonen av 09.02.1972. For Sør-Trøndelag fylke, og for de sørlige deler av Nord-Trøndelag fylke og Jämtlands län, gjelder en egen gjerdeprotokoll, ratifisert 13.12.1971, også omtalt i gjerdeprotokollen av 09.02.1972, artikkel 9. Sperregjerdestrekningen som berører Hyllingsdalen, er et norsk, henholdsvis svensk, statlig ansvar når det gjelder oppføring, kostnader og vedlikehold. Det årlige vedlikeholdet av den norske gjerdestrekningen forestås av Reindriftsforvaltningen i Sør-Trøndelag/ Hedmark. Reinbeitekonvensjonen er under reforhandling mellom landene, og innstilling til ny konvensjon var ute til høring i 2001.

Gjeterhytter

Gjeterhytter som er tilknyttet reindrifta er vist i kartvedlegg 5.

4.3. Framtidige behov for reindrifta i området

Reindrifta har i dag ingen konkrete planer for nye anlegg i området, men det er viktig at de eksisterende kan vedlikeholdes. Dette inkluderer ulike transportbehov for varer og materiell til gjeterhytter/-buer og Reindriftsforvaltningens bygging/vedlikehold av sperregjerdet. Det er mulig at behovet for et gjerdeanlegg for å skille norsk og svensk rein kan aktualisere seg i framtiden. Det samme gjelder et mulig sperregjerde mellom Riast/Hylling og Essand reinbeitedistrikter.

Sylan og Hyllingsdalen landskapsvernområder vil, sammen med Femundsmarka nasjonalpark med tilgrensende landskapsvernområder, utgjøre en stor del av de områder Riast/Hylling og Essand reinbeitedistrikter bruker gjennom året. Etter reindriften oppfatning bør samme lovverk, reindriftsloven, gjelde uavhengig av om en er innenfor verneområdet eller ikke.

Hyllingsdalen er så å si eneste gjenværende større dalføre som i dag er noenlunde fri for tekniske inngrep innen Riast/Hylling reinbeitedistrikt. Hyllingsdalen er et trivselområde for reinen. Da det ikke er bilvei inn i området er ferdsel og menneskelige forstyrrelser i området begrenset. Dersom vernet fører til økt ferdsel, bl.a. med etablering av landbruks-/skogsveier og tilrettelegging for turisme og friluftsliv vil dette forringe beitelandet. For reindriften er det viktig at området beholder de samme kvalitetene som det har i dag.

Reindriftssamene er i ILO-konvensjonen gitt en konsultasjonsrett mht. inngrep som berører de områdene de bruker i forbindelse med reindriftsutøvelsen, jf. art. 6 og 7. Det må ikke legges til rette for ferdsel inn i beiteområdene med merking og preparering av stier og løyper, inkl.

skiløyper, uten at det skjer etter avtale og godkjenning av de berørte reinbeitedistrikter. Dette for at ferdselen skal være til minst mulig skade og ulempe for reindriften, både mht. hvor og når den aktuelle ferdselen kanaliseres.

4.4. Jakt- og fiskerettigheter for reindriften

Samene tilhørende Riast/Hylling og Essand reinbeitedistrikter har rett til jakt, fangst og fiske med videre i området etter alders tids bruk og bestemmelsene i reindriftsloven og folkerettens regler om urfolk og minoriteter, jf. kap. 1.

5. Jakt

5.1. Viltressursene

Hyllingsdalen har til dels meget gode produksjonsforhold for de tradisjonelle viltartene som skogshøns, hare og elg. Som i andre deler av fjellregionen har bestanden av elg hatt en kraftig vekst i siste halvdel av forrige århundret. Hyllingsdalen har gode sommerbiotoper for arten. Vinterstid trekker elgen ut av området. Rådyr opptrer mer sporadisk og helst i kantsonene.

Tidligere var rypa utvilsomt av størst betydning i fangstsammenheng. For enkelte var snarefangst på rype en viktig attåttnæring. Området har fortsatt gode bestander av rype, både lirype og fjellrype.

Spesielt i kantsonene av området har det i tidligere år også periodevis vært gode bestander av orrfugl og til dels storfugl, og også disse artene ble fanget.

I dag er det elgen som utgjør den viktigste viltressursen i området. 8 elgvald ligger helt eller delvis innenfor området. På disse valdene var det i 2003 totalt 54 fellingsretter.

5.2. Jaktrettigheter

En høyesterettsdom av 6. april 1968 har følgende slutning: "Samene i Riast-Hyllingen reinbeitedistrikt har under opphold med rein rett til å drive jakt, fangst og fiske til husbehov i Brekken sameie i område øst for en linje mellom Hyllingen og Dagvolsjøen fastsatt ved overensstemmelse av 9. august 1873 og grensegangsforretning av 11. august 1873__"

Denne rett til jakt og fangst er uberørt og uforandret ved jordskiftet og påhviler de samme områder som tidligere.

Utenom denne rett hører all jakt og fangst innenfor området til grunneieren.

Et snaufjellsområde i nord på grensa til Tydal tilhører Staten og administreres av Aursund fjellstyre. Fjellstyret selger kort for småviltjakt.

Småviltjakta på privat grunn leies i stor grad ut, mens elgjakta for det meste utføres av rettighetshaverne.

Når det gjelder generelle innspill om jakt har følgende kommet fram:

- Det ønskes ingen begrensninger mht. felling av bever utover de viltloven setter.

- Uttransport av felt storvilt skal foregå med dispensasjon fra vernebestemmelsene.
- Brekken Nordbygd Jaktsameie ønsker å sette opp ei jaktbu i sitt jaktkortområde,

6. Fiske

6.1. Fiskeressursene

Opprinnelig hadde Hyllingsdalen bare fiskearter som vandret inn vestfra; ørret og røye. I begynnelsen av det forrige århundret ble sik satt ut i en rekke vassdrag i hele Røros-distriktet. Innenfor dette området ble sik satt ut Lakstjønna øst for Råvollen og spredde seg derfra ned i Rien. Videre ble sik satt ut i en del småvann vest og nord for Dagvolsjøen (Stentjønna, Sandtjønna, Øvre Jervtjønna, Storfiskstjønna og Tritjønna). I tillegg finnes lake, blant annet i Hyllingen.

Flere av vannene er rike på fisk og spesielt fjellvannene nord i området er kjent for til dels storvokst røye.

6.2. Utnyttelse av fisket/naustrettigheter

Etter jordskiftet ble hele området inndelt i områder. Grunneiere som tilhører et område fikk da fiskerett i vann innenfor vedkommende område. Det ble da også et organisert fiskekortsalg for hvert område. Jordskiftet førte også til at flere fikk naustrettigheter på annen manns grunn. En del av disse naustene er ikke bygd. Jordskiftet har beskrevet nøyaktig beliggenhet for disse. Vann i området der "ikke-grunneier" har naustrett er:

Sundet vest for Øversjøholmen: 3 nausttomter:

82/3 og 89/1 – ikke bygd
89/7 – ikke bygd
89/6 – bygd

Riosen: 7 nausttomter:

80/5 – bygd
81/2 – bygd
83/10 – bygd
87/3 – bygd
93/1 – ikke bygd
132/250 – bygd
132/313 - bygd

Rihåen: 1 tomt:

91/1 - ikke bygd

Hyllingen, vestre side, 2 tomter:

82/2 – ikke bygd
90/1 – ikke bygd

Hyllingen, søndre kant, 6 tomter:

84/1 – ikke bygd
86/4 - bygd
87/1 – bygd
87/4 – bygd
87/5 – bygd
89/1 - bygd

Dagvolsjøen: 5 tomter:

85/1 – ikke bygd
91/7 - bygd
98/1 – ikke bygd
100/1 – ikke bygd
101/1 – bygd

Jervtjønnå, vestre side: 2 tomter:

80/3 – ikke bygd
90/5 – ikke bygd

Gruvsjøen, 2 tomter:

96/2 – ikke bygd
96/5 – ikke bygd

Tomtenes beliggenhet er nøyaktig beskrevet i Jordskifte over Brekken sameie.

Det er videre sagt i forbindelse med jordskiftet at dersom fisket omordnes har den fiskeberettigede rett til vederlagsfritt å få utvist ny nausttomt slik at fisket kan utnyttes.

Ang. samenes rettigheter til fiske, se kap. 5.2.

Fiskekortsalg

Det foreslåtte verneområdet på Røros er inndelt i fire fiskekortområder:

- Aursund fjellstyre
- Nordre Ridal og Glommen-Rien fiskeforeninger
- Hydda-Hyllingen
- Borga-Vaula

3 private områder, Gulowsen, Sundvollen og Kroken inngår ikke i noe kortområde.

6.3. Fiskekultiveringer

En del vann, som for eksempel Dagvolsjøen, er overbefolket av røye. Her har det vært drevet et uttynningsfiske. Både Dagvolsjøen og til dels Gruvsjøen har en tett bestand av røye. For å få opp størrelse og kvalitet på fisken kan det derfor være aktuelt med et uttynningsfiske.

En aktuell problemstilling er å hindre siken i å spre seg til andre vann og vassdrag. Siken er som tidligere nevnt ikke naturlig hjemmehørende her og også ut fra miljøhensyn er det ønskelig å hindre videre spredning og ideelt sett fjerne den fra området. Dette er i dag trolig mulig bare ved rotenonbehandling, hvilket i tilfellet også vil utrydde andre organismer. Spesielt alvorlig er det dersom siken kommer ned i Hyllingen. Det har tidligere vært søkt om rotenonbehandling, men det er så langt ikke gitt tillatelse fra DN.

Naust ved Riosen

7. Fritidsbebyggelse

Etter krigen ble det i likhet med andre steder i landet også her satt opp en del hytter. Hyttene er i stor grad konsentrert langs Rien og vannene lenger nord. Det er også satt opp hytter på en del setervoller. Det er i alt 79 hytter/setre innenfor området i Røros. Kartvedlegg 3 viser hytter og setre innenfor området. I Røros kommune sin arealplanlegging har det her de siste årene vært ført en meget streng hyttepolitikk i denne del av kommunen, og området har vært et "nei-område" med hensyn til videre utbygging. I forbindelse med siste rullering av kommuneplanen kom det ingen søknader om hyttetomter innenfor planleggingsgrensa for verneområdet.

En grunneier, Karl Skjei, har tidligere lagt fram planer om en større hytteutbygging på sin eiendom i Hyllingsdalen. Dette inngår som en del av en større plan for eiendommen. Det er i planen lagt opp til 3 hyttefelt på til sammen 40-55 hytter. Denne planen har vært behandlet i

byggningsråd, jordstyre, fylkeslandbruksstyre og sist i landbruksnemnda i 1985. Spesielt den delen av planen som gjelder hyttebygging har vært kontroversiell og hyttefeltene er ikke tatt inn i kommuneplanens arealdel for Røros kommune.

Signy og Helge Thorsvoll har søkt om et hyttefelt på 5 hytter helt i kanten på planleggingsgrensa for vernet.

Utenom dette har det i forbindelse med rullering av arealplanen ikke kommet søknader om bygging av hytter innenfor det planlagte verneområdet. Gjennom arbeidet med brukerrapporten har imidlertid flere grunneiere uttrykt ønske om å få sette opp en eller flere hytter i framtida. Disse ønskene er listet opp i kap.11.

8. Turisme/friluftsliv

8.1. Sommer

Hyllingsdalen hadde tidligere et stinett i regi av Trondhjems Turistforening, med flere avtaler om innkvartering. Dette opphørte omkring 1970. Sammenliknet med andre større verneområder i Sør-Norge har området ikke vært særlig kjent. Trafikken er om sommeren sterkt konsentrert til vannene.

Dyrhaug ridesenter ved Ole I. Dyrhaug arrangerer guidete rideturer i fjellområdene innenfor verneområdet.

8.2. Vinter

Området, spesielt de mindre tilgjengelige delene, benyttes trolig mer om vinteren enn om sommeren. Flere av vannene er gode isfiskevann og spesielt populære på etterm vinteren. På svensk side går det egen isfiskeløype for snøscooter inn til Hyddsjøen.

I kartvedlegg 6 er mye brukte skiløyper inntegnet. Disse er det også et ønske om å få kjøre opp med snøscooter.

8.3. Framtidige planer

Norsk sti- og løypeplan

Etter norsk sti- og løypeplan er det planlagt en gjennomgående merket rute gjennom Hyllingsdalen.

TT har ønske om å kunne etablere hytte- og ruteforbindelse mellom Sylan og Femundsmarka og det er her aktuelt å la en slik forbindelse gå gjennom det foreslåtte landskapsvernområdet. Området bør bare ha enkel tilrettelegging med en rute nord-sør med en selvbetjent hytte mellom Stugudal og Vauldalen. Forbindelser bør knyttes fra denne ruta østover mot svenske hytter og vestover mot Kjølitraktene.

Vauldalen fjellhotell

Vauldalen fjellhotell har i dag en rekke tilbud til sine gjester basert på ulike aktiviteter i naturen. Det foreligger planer om å utvide tilbudet. Områder både innenfor og utenfor det planlagte verneområdet blir brukt.

Nedenfor er eksisterende tilbud og framtidige planer som berører verneområdet kort beskrevet.

Oppkjøring av skiløyper

Grensetraktene mellom Brekken og Funäsdalen er kjent for å ha en lang skisesong. Kartvedlegg 6 viser en oversikt over løyper som kjøres opp. Noen løyper kjøres opp regelmessig, mens andre kjøres opp i forbindelse med vinterferie og påske. Det er viktig for Vauldalen at dette tilbudet opprettholdes.

Snøscootersafari

Vauldalen fjellhotell ønsker seg også en mulighet for å arrangere snøscootersafari for sine gjester. En ser her for seg et omfang på ca. to turer pr måned. Av hensyn til annet friluftsliv ønsker bedriften ikke å arrangere slike turer i vinterferie og påske.

Turer med hest

Vauldalen fjellhotell har i flere år satset på bruk av hest som et aktivitetstilbud. Bedriften ønsker å arrangere turer etter den gamle rideveien mellom Vauldalen og Grøndalen. En tenker seg her et omfang på ca. 2 turer med 10 hester.

Turer med hest og vogn arrangeres om sommeren etter Gruvsjøveien.

Kjøring med rein

I hotellets nærområde er det planer om å kjøre opp en trasé for regelmessig kjøring med rein.

Det er også planer om dagsutflukter med hest/rein til en lavvo (kartvedlegg 6). Løypa må kjøres opp.

Natursti/fjellklatring

Natursti og klatring i Gruvsjøberget er planlagt.

Annet

Elin Stenvoll har planer om å utvikle et reiselivstilbud med bruk av hest i området.

Olaf Ridal driver utleievirksomhet for turister på sin eiendom Råvollen. I denne forbindelse ønsker han å framføre en vei fram til vollen.

Fra rettighetshavere ved innfallsportene til Hyllingsdalen er det et ønske om en avklaring mht. parkeringsplasser, skilting, informasjon m.m.

9. Vannkraftutbygging/vassdragsvern

9.1. Tidligere planer for utbygging av Rien/Hyllingen

Det har tidligere vært planlagt en utbygging av Rien/Hyllingen som en del av en større utbygging av Øvre Glomma. Kraftpotensialet var tenkt utnyttet gjennom å bygge ut et fall på ca. 52 meter nedenfor Rien og ved en overføring fra avløpet i Hyllingen til Rien. Et 8,5 meter senkemagasin i Rien ville i tillegg til 35 GWh midlere årsproduksjon i Rien kraftverk ha gitt en kraftøkning på 95 GWh i det planlagte Tolga kraftverk og nedenforliggende verk, det aller meste vinterkraft.

9.2. Verneplan IV

Etter en samlet vurdering ble vassdraget vernet etter Verneplan IV for vassdrag.

9.3. Minikraftverk

Anders Sjøvold (102/2) vil ha åpning for utbygging av minikraftverk på sin eiendom og peker spesielt på Storbekken, der de naturlige forutsetningene for et minikraftverk i følge Sjøvold er gode.

10. Motorferdsel

10.1. Sommer

Det finnes mange gamle veier/veileier/kjørespor i området som i dag tidvis blir kjørt med traktor av grunneierne og disse er vist i kartvedlegg 7. Klassifiseringen er gjort av landbrukskontoret, Røros kommune ved Otto Klykken. Klassifiseringen følger standard utarbeidet ved landbruksdepartementet. Traktorvei klasse 8 er kjørbar med personbil. Veiene beskrives under:

1. Hyllingdalsveien:

Dette er en gammel hestevei, som er rustet opp. Veien benyttes i dag som traktorvei av rettighetshaverne i området. Klassifisering: Traktorvei klasse 7 til Blomsterhaugen, traktorvei klasse 8 videre til Viglåa, kjørespor videre til Hyllingstjønnå.

2. Gruvsjøveien (til Gruvsjøen)

Traktorvei klasse 7.

3. Kjørespor fra Gruvsjøen til Hyddkroken:

Klassifiseres ikke som traktorvei, kun som kjørespor.

4. Stikkvei til Gruvsjøvollen:

Klassifiseres som traktorvei klasse 8.

5. Vei fra Valsetvollen til 3 hytter ved Storhåen og Lijhåen

Klassifiseres som traktorvei klasse 8.

6. Trasé fra Movollen til Lervahåen med tilhørende plantefelt

Dette er en sti og klassifiseres ikke som vei.

7. Vei fra Storelvavollen til storfeinnhegning

Klassifiseres som traktorvei klasse 8.

8. Vei fra Storelva til hytter ved Øversjøen.

Klassifiseres som traktorvei klasse 7.

9. Trasé fra Ridalsveien til båthavn ved Øversjøen.

Ønske om parkeringsplass.

Klassifiseres ikke som vei, kun som kjørespor.

10. Vei fra Kjerråa til Sundet:

Klassifiseres som traktorvei klasse 7.

11. Vei fra Ridalsveien til Sundet:

Klassifiseres som traktorvei klasse 7.

12. Vei fra Ridalsveien ved Nysetervollen til Lillerien.

Klassifiseres som traktorvei klasse 8.

13. Stikkvei fra Sandbekken

Klassifiseres som traktorvei klasse 7.

14. Vei fra Ridalsveien ned Brentvollidalen

Klassifiseres som traktorvei klasse 7.

15. Setervei langs Brentvollidalen til Litjri-bekken (gamle setervei):

Klassifiseres ikke som vei, kun somkjørespor.

16. Vei fra Langvika til skogteig ved Sandvika.

Klassifiseres som traktorvei klasse 8.

17. Trasé fra Riosen til Rihåvollen

Klassifiseres ikke som vei, kun som kjørespor.

18. Trasé fra Ellevollen til Litjhåen:

Kun en uthogd trasé, ingen vei.

19. veif fra Torsvollen via Neset:

Klassifiseres som traktorvei klasse 8, delvis som kjørespor.

Kjøring i forbindelse med reindrift

I forbindelse med utøvelse av reindrift benyttes terrengsykler i barmarksperioden og snøscooter om vinteren.

Uttransport av felt elg

Til uttransport av felt vilt har det vært benyttet elgtrekk, 4-hjulinger og snøscooter. Fra rettighetshaverne er det sterkt ønskelig at det fortsatt er mulig å bruke slike hjelpemidler i forbindelse med transport av felt storvilt.

Motorferdsel på vassdragene

I det planlagte verneområdet er det to sjøer der det benyttes motorbåt, Rien og Hyllingen. Ved Rien finnes flere hytter. Hytteeierne og grunneierne bruker motorbåt. Øversjøen nord for Rien blir i praksis betraktet som en del av Rien, da det ikke er noen høydeforskjell mellom de to sjøene.

Samene bruker motor på båt på Viglsjøen. Det er generelt ikke åpnet for bruk av motor på båt i Viglsjøen av Røros kommune.

I Hyllingen brukes motorbåt mest til transport til eiendommene for rettighetshaverne og i forbindelse med fiske.

Parti fra Hyllingsdalsveien

Parti fra kjøretraseen til Hyddkroken

Båthavn ved Øversjøen, her ender veitrasé 9.

10.2. Vinter

Det finnes ingen godkjente traséer for kjøring med snøscooter i området. På svensk side går det en godkjent scootertrasé fram til Hyddsjøen. Denne er mye benyttet av isfiskere. Spesielt på ettervinteren er det såpass stor trafikk inn til hytter/setereiendommer at det i praksis er et fast scooterspor innover Hyllingsdalen over Hyllingen. Denne trafikken har i hovedsak utgangspunkt fra Høgvollveien. Noe trafikk går også ut fra Torsvollen.

Fra Vauldalen kjøres det regelmessig opp skiløyper, som vist i kartvedlegg 6. I forbindelse med vinterferie og påske har det også vært vanlig praksis å kjøre opp løyper.

11. Oppsummering innspill:

Generelt om innspillene

I arbeidet med brukerrapporten er det kommet inn en rekke innspill, både til kommunen og Fylkesmannen. Innspillene har forskjellig karakter. Noen inneholder omfattende historiske oversikter. Mange har bestemte oppfatninger om vernet og grensedragningene. Denne oppsummeringen beskriver kun dagens bruk og framtidige planer for den enkelte bruker.

Eiendom: 83/2 Ottar Brynhildsvoll

Beiting, skogsdrift (skogsmaskin kan være aktuelt), uttransport av felt storvilt med 4-hjuls traktor, ønske om å bruke den gamle vegleia, "Rådalsveien", som traktorvei. Denne går gjennom hele området og ønskes knyttet til traktorveien som kommer gjennom lia fra setra i Langvika. Uttak av steinheller har skjedd tidligere og dette ønsker en fortsatt å gjennomføre.

Eiendom: 84/1 Ola Fr. Gjeltén

Jakt, fiske og vedhogst. Ønske om bygging av naust på utlagt nausttomt ved Hyllingen. Vedlikehold av slåttbu i Haxenglia.

Eiendom: 86/1 Arne A Sjøvold

Vedlikehold av eksisterende hytte og båthus. Vedhogst, jakt og fiske.

Eiendom: 87/3 Kjell Håvard Tamnes

Beiting av storfe. Området gjerdet inn med staur og tråd. Tråden blir tatt ned om høsten og satt opp om våren. Uttak av bjørk som blir kjørt med traktor eller snøskuter. Vedlikehold av eksisterende innhegning for storfe. Fortsatt uttak av virke fra skogen. Bygging av skogsbu ved Hyllingen/Hyddfossen. Ønske om forlengelse av skogsvei i dette området på 500 meter. Vedlikehold på eksisterende vei er også ønskelig.

Eiendom: 87/5 Odd Moen

Beiting med sau. I denne sammenheng ønske om oppføring av gjeterbu ved Storfisktjønnå. Ønske om utnytting av naustrett øst for Hyllingen. Utnytting av veirett.

Eiendom: 87/9 Kari Skott Bengtsson

Utleie av seter til turister, hogst til eget bruk, utleie av dyrket mark.

Framtidig bruk/ønsker: Hogst av ved for eget bruk og salg. Ønske om bortbygging av hyttetomter og evt. campingplass for villmarkscamping. Disse planene vil inkludere veibygging. Utleie av dyrket mark som tidligere. Mulighet for videre oppdyrking av jord.

Eiendom: 89/3 Olav Kokkvoll

Skogsdrift, jakt, fangst og fiske. Ellers henvises det til rettigheter i forhold til jordskifteprotokollen.

Eiendom: 89/6 og 96/6 Reiulf Grytbakk

Ønske om hyttefelt i Hyllingsdalen, veibygging for vedhogst, øvrige planer er vedhogst.

Rune Aspås opplyser at det er 4 naust på eiendommen 89/6 i Ridalen på vestsida av Øversjøen, helt i nordre del av eiendommen. Her er behov for bruk av traktor for vedlikehold av naustene. Her er en tidligere kjøretrase som er brukt til dette formålet.

Eiendom: 89/8: Egil Olav Ruud

Ønsker å kunne bygge hytte.

Eiendom: 90/1 Karl Skjei

For denne eiendommen ble det utarbeidet en egen plan som omfatter jordbruk, skogbruk og hyttebygging (se kap. 2.4 og kap. 7). På denne eiendommen ønsker en seg muligheten av å sette opp hus på tidligere setereiendommer.

Eiendom: 90/2 og 3 Liv Lien Række

Planlagt samdrift, med muligheter for oppdyrking av jord og havn for kviger ved Røbekkvollen. Oppbygging av fjøset som oppholdsplass/ fôringsplass for kviger. Ønske om uttak av skog og utbygging av skogsveier i forbindelse med dette. Nytt hyttefelt er tenkt satt opp. Naustrettigheter på eiendommen Thorsvollen. Fiskebu og båtnaust ved Hyllingen er tenkt restaurert.

Eiendom: 90/4 og 6 og 142/1 Haakon Horn, Catharina Horn og Francis Horn

Horn-familien kjøpte eiendommene i 1930. Det er 3 "bruk" på Hyddkroken. Her var fast bosetting til i 1953. Det oppgis at eiendommen har 300 da produktiv skog. Skogbruk og skogkultivering kan være aktuelt. Muligheter til å utvikle turisme som opplevelsesturer. Jakt og fiske ønskes som tidligere. Bruk og vedlikehold av veien fra Gruvsjøen ønskes opprettholdt og vedlikeholdt som tidligere. Denne vegen kan i følge jordskiftesaken i Brekken utbedres til en 2,5 meters bred traktorvei. Her brukes traktor, beltekjøretøy og 4-hjuling om sommeren og snøscooter og annet beltekjøretøy om vinteren. Dette ønskes opprettholdt. Vedlikehold av bygningene på eiendommen ønskes, hvilket forutsetter bruk av motoriserte hjelpemidler.

Eiendom: 91/7 og 92/1 Henning Tamnes

Eier Rihåvollen (92/1), som har et produktivt areal på 2580 m³. Ønske om fortsatt å kunne drive skogbruk. Ønske om traktorvei fram til setra med vad over elva ved Riosen. Dette vil ha stor betydning i forbindelse med framtidig avvirkning av skogen. Foreslår at en korridor langs vassdraget vernes ved Rihåen, slik at storparten av skogen faller utenfor verneområdet. Nytt seterhus er bygd og blir brukt som overnattingssted i forbindelse med organiserte rideturer Tydal – Brekken – Vauldalen – Hyddsjøen – Todalen.

Eiendom: 98/1 Odd Ivar Volden

Uttak av bjørk. Opprusting av vei som går inn til Nesset med tanke på uttransport av virke. Kan være aktuelt å bygge noen små stikkveier. Planer om oppføring av naust (rettigheter etter jordskifteprotokollen).

Eiendom: 100/1 Tom Arild Borgos

Planer om å investere i et større vedprosjekt, hvilket gjør det ønskelig med uttak av bjørk. Ønsker mulighet for veibygging. Bruksrett til nausttomt ved Dagvolsjøen som ønskes bygd.

Eiendom: 100/2 Kristen Møller

Uttak av ved og noe planering for å få dette fram.

Eiendom: 101/6 Ola P. Skott og Per Inge Skott

Uttak av bjørk til eget bruk, mer utnytting av Gruvsjøvollen i sammenheng med reiseliv/turisme. Ønske om vedlikehold og bruk av eksisterende vei til Gruvsjøen (Storvika), med mulighet til enkelte turer med traktor til Gruvsjøvollen. Ønske om å bygge nye båthus i Storvika og ved Gruvsjølangtjønna. Videre er det planer om å bygge/restaurere nye hus på Gruvsjøvollen.

Eiendom: 102/2 Anders Sjøvold

Skogsdrift. Det er i denne forbindelse planlagt en traktorvei fra Litlilaua og et stykke sørover langs Storbekken. Skogen på eiendommen har en produksjonsevne på 250 m³ pr. år. Restaurering pågår/er planlagt for to lauer, hvor den ene ligger innenfor verneområdet ved Litlrien.

Kan bli aktuelt med minikraftverk i Storbekken. Det er planlagt og pågår restaurering av 2 utløer i verneplanområdet.

Eiendom 132/244 Per Øyvind Brynhildsvoll

Ønsker å kunne drive hogst, samt jakt/fiske.

Eiendom: 132/248 Jørgen Sødal

Havn for kviger, drevet av Øyvollen beitelag finnes på eiendommen. Oppsetting av hus på tidligere tomter er ønsket. Enkel traktorvei fra skogsbilveien ved Storhåen og fram til Øyvollen med tanke på å få fram skogressursene ønskes bygd.

Eiendom: 132/313 Per Hjort og Heidi M.N. Horven (sameie)

Innspill fra Per Hjort: Jakt og fiske. Hogst av ved for eget bruk og evt. salg. Bruk av motorkjøretøy i denne sammenheng. Inngjerding av innmarka. Mulighet til å gjerde inn områder i forbindelse med beite. Oppussing/utvidelse av seter oppført rundt 1960. Gammelsetra oppført rundt 1900 ønskes restaurert eller revet. Denne må også utvides i forhold til dagens bruk. Hestevei/flyttevei, sti fra Riosen må bestå med muligheter for bruk av hest, traktor og lette motorkjøretøy. Uttak av sjøgrus, stein og torv videreføres i mindre målestokk. Bruk av skuter til vedkjøring, vedlikehold og oppsyn.

Innspill fra Heidi M.N. Horven: Har følgende ønsker om framtidig bruk: Uttak av ved til eget bruk og evt. salg. Vedlikehold/oppussing av hytte. Mulighet for påbygg og/eller bygg av uthus/anneks. Bruk av snøscooter/motorbåt ved frakt av ved og utstyr, og ved oppsyn og vedlikehold. Jakt og fiske må videreføres som i dag. Uttak av sjøgrus, stein og torv.

Eiendom: 132/250 Sameiet Strickertvollen; Kari Elisabeth Ring Foss, Anne K. Ring Gullowsen, Tone C. Ring Gullowsen, Per Anders Gullowsen og Kirsti Gullowsen

Hogst av ved til eget forbruk. Transport av varer, materialer og folk med snøscooter. Veivalget er avhengig av isen på Rien. Naustrettigheter i Riosen. Husene på vollen må restaureres/gjenoppbygges. Motorisert vedsjau og slått av vollen. Strickertvollen har tre naust med ovn fra gammelt av i; Viglsjøen, Røsjøen og Holmetjern. Disse krever eventuelt full gjenoppbygging.

Borga/Vaula Fiskeområde Grunneierlag

I forbindelse med kultivering av fiskevann vil det være aktuelt å bruke snøscooter og traktor eller 4-hjuling. Med hensyn til nausttomter ved Dagvolsjøen og Jervtjønna er det i følge jordskifteprotokollen utlagt bruksrett til nausttomter for følgende gårds- og bruksnummer: 80/3, 85/1, 90/5, 91/7, 98/1, 100/1 og 101/1. Pr. i dag har 91/7 og 101/1 satt opp naust på tomtene. De andre andelshaverne vil ha mulighet til å sette opp naust.

Rune Brynhildsvoll

Har sendt inn kart som viser oppkjørte skiløyper nord for Rien og opp mot Langen. Grunneierne har samtykket i at disse løypene kan kjøres opp. Det er et ønske om at denne ordningen kan videreføres.

Del II. Tydal kommune

1. Bakgrunn for rapporten

Tydals-delen av brukerrapporten er utarbeidet av Tydal kommune v/Tore Reinsborg, på oppdrag fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

Denne rapporten er basert på tilgjengelig litteratur, kommunale statistikker, befaringsnotater og intervjuer av noen grunneiere/bruksberettigede vedrørende brukerforholdene i det aktuelle verneområdet. Opplysningene har direkte relevans for arbeidet med utarbeidelse av forslag til verneform, forvaltningsplan, skjøtselsplan osv. for et verneområde i Hyllingsdalen.

Rapporten er todelt, idet det er et tillegg til brukerrapporten som tar for seg utvidelsesområdet nord i Langen, samt andre mindre grenseendringer, som del IIa. Disse endringer av grensene ble foreslått tatt inn i verneforslaget av Fylkesmannen i oktober 2004. Det areal som første del av rapporten omhandler er vist som foreslått vernegrense i kartvedlegg 8, mens kartvedlegg 1 viser den grense som Fylkesmannen foreslår ved lokal høring.

2. Områdebeskrivelse og arealoppgave

2.1 Områdebeskrivelse

Området strekker seg fra grensa mot Røros i sør og nordover nesten til vegen til Nedalshytta/Sylsjøen i nord., jf. kart på Tydalsdelen (se kartvedlegg 1).

2.2 Arealoppgave

I Tabell 1 er listet opp arealkategorier i det foreslåtte verneområdet. Størsteparten av arealet, ca. 89 prosent, utgjøres av arealkategorien "Annet". Det vil i hovedsak bety områder over skoggrensa. Myr utgjør ca. 1,4 prosent, skog ca. 3,86 prosent og vann ca. 4,86 prosent.

Tabell 1. Arealoppgave for det foreslåtte verneområdet. Alle tall er oppgitt i km². Kilde: N50-kartdata og skjermdigitaliserte eiendomsgrenser. Oppgitte tall for antall km² isbre, myr, skog, vann og annet er anslagsvis.

Grunneiere	Total andel (km ²)	Isbre	Myr	Skog	Vann	Annet
188/1 (Stuevold østre)/ 188/2 (Stuevold vestre)	26,19	0	0,12	0,03	0,36	25,68
188/5 (Væktarhaugen)	18,12	0	0,14	0,03	0,83	17,12
189/2 (Rotvolden)	2,35	0	0,01	0,70	0,01	1,63
189/7 (TEV)	11,68	0,11	0,03	0	0,03	11,51
190/1-3 (Langen, Mjøsdaalen)	69,58	0	1,45	2,70	5,37	60,06
190/4, 190/5 (Rotvolden/Mjøsdaalen)	33,89	0	0,42	2,20	1,39	29,88
190/5 (Mjøsdaalen)	1,52	0	0,06	0,01	0,01	1,44
192/1 (Stuedal øvre)	0,92	0	0,02	0,70	0,01	0,19
Samlet areal	164,98	0,11	2,25	6,37	8,01	147,51

3. Grunneiere og bruksberettigede

En arealoppgave for grunneierne i det foreslåtte verneområdet er listet opp i Tabell 1. Willefamilien med brukene Langen og Mjøsdaalen er den største grunneieren, og eier et stort areal (ca 80 km²) fra Langen og Mjøsdaalsvola i vest til Riksgrensen i øst. Skardsfjella og nordre deler av Mjøsdaalen er delt opp av sju andre grunneiere. Kartvedlegg 8 viser eiendomsgrensene innenfor det foreslåtte verneområdet i Tydal kommune.

3.1 Grunneiere

Paul Græsli (188/1), 7590 TYDAL

Drift: Eier av bruket er pensjonist. Husdyrdrift fram til 1963. Hyttetomter, hytteutleie, jakt og fiske.

Bruket (Stuevold østre) har i dag ca 40 dekar innmark og 5-6000 dekar utmark. Deler av brukets fjellterrenget ligger innenfor foreslåtte vernegrense. Bruket har tidligere hatt tre setervoller: Spaklarslivollen, Væktarhaugvollen og Rotåttjønnvollen. Av disse var Rotåttjønnvollen vårseter. Væktarhaugvollen gikk tidligst ut av bruk, mens Spaklarslivollen var den siste som ble brukt. Det er lagt ut ca. 60 hyttetomter på bruket.

Lidulf Stugudal (188/2), 7590 TYDAL

Drift: Melkeproduksjon; søkte i 2003 om produksjonstilskudd for 17 voksendyr og 35 ungdyr. Har i tillegg to hester og noen sauer og griser. Skogbruk. Hyttetomter, hytteutleie, jakt og fiske.

Bruket (Stuevold vestre) har i dag ca 60 dekar dyrket mark, samt utmark nord for garden og oppe ved Skardsfjellet. Av denne er ca 5500 mål bjørkeskog, samt et felt med granskog på ca 250 mål. Garden har fiskerett i Stugusjøen og i fjellvatna i utmarka. I eldre tid ble det setret på Nyvollen ved Rotåa, men setervollen har ikke vært i bruk etter 1920. Det er lagt ut ca. 65 hyttetomter på bruket.

Astrid og Mari Nordfjell (188/5), 7590 TYDAL

Drift: Hyttetomter, hytteutleie, jakt og fiske.

Bruket (Væktarhaugen) ble utskilt fra Stuevold østre i 1936 og brukt som seter under Dalheim. Bruket har gjennom Martin Nordfjell vært knyttet til reindrift over en lengre periode. Totalt areal er på ca 20 000 mål. Seterstua brukes som fritidsbolig og har i perioder blitt utleid til feriegjester. Fjøset er ombygd og innredet som hytte. Denne har i lengre tid blitt utleid til Trondjems turistforening som har brukt den som selvbetjeningskvarter i sitt rutenett i Sylan. Det er lagt ut ca 14 hyttetomter på bruket.

Kjell Kåsen (189/2, 190/4), 7590 TYDAL

Drift: Melkeproduksjon; søkte i 2003 om produksjonstilskudd for 14 voksendyr og 20 ungdyr. Skogbruk. Hyttetomter, hytteutleie, jakt og fiske.

Bruket (Rotvolden) har ca. 115 dekar dyrket mark, og i tillegg leies en del jord fra andre bruk i Stugudal. Til garden hører ca 6000 mål bjørkeskog samt fjellterreng oppover mot Gråsida og Møsjøen inn til Riksgrensen i sameie med Mjøsjødal, i tillegg til en utmarksparsell ved Nesjøen. Bruket har fiskerett i Stugusjøen, Nesjøen og i fjellvatna i utmarka. I gammel tid hadde garden seter på Hånkjtjønnvollen i Nedalen samt på Møsjødalsvollen sør for Møsjøen, men ingen av disse har vært i bruk etter 1953. Det er lagt ut ca 37 hyttetomter på bruket.

Heidi Lien (190/5, 190/4), 7590 TYDAL

Drift: Husdyrdrift fram til 1990. Hyttetomter, hytteutleie, jakt og fiske.

Bruket (Mjøsjødalen) har ca. 50 dekar dyrket mark, og jorda er bortleid. Utmarka øst for garden er på om lag 6500 dekar, herav er ca 1800 mål bjørkeskog. En utmarksteig ved Nesjøen er på 307 dekar, i tillegg har garden bruksrett på en parsell (ca 19 500 mål) ved Nesjøen øst for Esna, sammen med Thomas Angells Stiftelser. Videre har garden et større utmarksområde ved Møsjøen og innover mot Riksgrensen i sameie med Rotvolden. Til bruket hører fiskerett i Stugusjøen og Nesjøen, samt i fiskevann i utmarka. Garden har hatt to setervoller: en ved Møsjøen og en annen i Rotvoldlia. Det er lagt ut ca 68 hyttetomter på bruket.

Odd Håvard Morset (192/1), 7590 TYDAL

Drift: Husdyrdrift med islandshester, og har 29 voksne hester og 4 unghester, skogbruk. Hyttetomter, jakt og fiske. Inntil nylig hadde bruket ca 100 vinterforede sauer, men sauedrifta er nå opphørt.

Bruket (Stuedal øvre) har ca. 110 dekar dyrket mark. Garden har ca. 16 600 mål utmark, beliggende sør og øst for innmarka, samt ved Løvøya. Av dette er ca 10 000 mål bjørkeskog

og 412 mål barskog. Barskogen ved Løvøya er på 212 dekar, mens et plantefelt i Stugudal er på 200 dekar. Videre har bruket fiskerett i Stugusjøen og i fjellvatna i utmarka. I gammel tid hadde garden to setervoller inne i Østre Dalslia: Brattfonnvollen og Håvollen. Senere brukte de Riastvollen (også kalt Dalsvollen) på nordsida av Riasten. Denne lå like ved setra til Stuedal nedre. Området der ligger i Holtålen kommune og er nå en del av Gauldal statsallmenning. Riastvollen var i bruk til ca 1917, samt i ett eller to år på 1950-tallet for å holde bruksretten i hevd. Bruket har fortsatt seterrett og full bruksrett, inkludert fiskerett, ved Riasten. Seterstua står fortsatt og er restaurert. Det er lagt ut ca 94 hyttetomter på bruket.

De forannevnte grunneiere er samlet i **Stugudal grunneierlag**. Grunneierne tilsluttet Stugudal grunneierlag eier ca. 50% av det området i Skardsfjella som er foreslått vernet.

Wille-familien (190/1, 190/2, 190/3)

Drift: Jakt og fiske, rekreasjon.

Brukene (Langen, Mjøsdaalen) ble kjøpt av Hans Wille, Oslo, i 1925-1929. I tiden mellom 1917 og 1951 ble garden Langen drevet av forpaktere. Brukene tilhører i dag Willes arvinger, og utgjør et større fjellområde (ca 80 km²) fra Langen og inn til riksgrensen. Av dette er ca 2,7 km² bjørkeskog. Til bruket hører fiskerett i fjellvatna i utmarka. Husene på garden er ikke lenger i bruk, men Wille-familien bruker ei hytte nord for tunet som ble satt opp av A. Gullowsen i 1920.

Trondheim Energiverk AS (189/7), 7590 TYDAL

Drift: Elektrisk strømproduksjon.

Trondheim Energiverk AS er grunneier i de nordligste områdene av Skardsfjella i et område rundt vegen inn til Sylsjøen. Eiendomsgrensa går i en linje fra Skarddøra over toppen av Nordskardsfjellet og ned på Sylsjøvegen.

Trondhjems Turistforening (188/105), Sandgt. 30, 7012 TRONDHEIM

Drift: Utleie av sengeplasser og bevertning av turister på turisthyttene i rutenettet i Sør-Trøndelag. Er grunneier på et 201,5 dekar stort areal like nord for Vektarhaugan.

3.2. Bruksretter

Riast-Hylling reinbeitedistrikt v/Inge Danielsen, 7370 BREKKEBYGD

Røros kommune

Essand reinbeitedistrikt v/Idar Brandsfjell, 7370 BREKKEBYGD

Reinbeitedistriktet har et reintall på ca. 4600 rein på vinterbeite. På barmarksbeite kommer nærmere 3000 kalver i tillegg. Den totale kjøttproduksjonen i distriktet var på nærmere 60 tonn i 1998. Distriktet har 10 driftsenheter og ca. 45 personer direkte tilknyttet reindriften. Tallet omfatter driftsenhetsinnehaver med familier, pensjonister og binæringsutøvere. Distriktet bruker stort sett det foreslåtte verneområdet i forbindelse med flytting av reinen til/fra sommerområdene lenger nord. Det foreslåtte verneområdet (Skarddøra) utgjør grensen mellom Essand- og Riast/Hylling reinbeitedistrikt.

Asbjørn Rotvold (192/3), 7590 TYDAL

Bruket driver med sau, og søkte i 2003 om produksjonstilskudd for 55 voksendyr. I tillegg kommer ca 78 lam på sommerbeite. Garden deltar i fellesbeite i utmarka sør for Stugusjøen og har fiskerett i fjellvatna i utmarka.

Inge Morten Rotvold (191/1), 7590 TYDAL

Bruket driver med storfe, og søkte i 2003 om produksjonstilskudd for 14 voksendyr og 23 ungdyr. Garden har fiskerett i Stugusjøen og i fjellvatna i utmarka (se rapportens del IIa, for nærmere omtale).

Oddlaug Viken (191/4), 7590 TYDAL

Bruket drev med storfe inntil nylig, men husdyrdrifta er nå opphørt. Garden har fiskerett i Stugusjøen og i fjellvatna i utmarka.

John Helge Kåsen (191/5), 7590 TYDAL

Bruket driver med storfe, og søkte i 2003 om produksjonstilskudd for 12 voksendyr og 20 ungdyr. Garden har fiskerett i fjellvatna i utmarka.

Alle disse grunneierne har eiendommer like utenfor det foreslåtte verneområdet, og er i tillegg medlemmer av Stugudal sankelag.

4. Eksisterende bygg og anlegg

4.1 Seterbygninger/boplasser

Langen (190/2)

På denne vollen var det fjellgårdsdrift fram til 1951. Husene på gården er ikke lenger i bruk. Wille-familien har i alle år brukt ei hytte nord for tunet som ble satt opp av A. Gullowsen i 1920. Selve vollen ligger like utenfor det foreslåtte verneområdet på østsida av Langen.

Møsjødalsvollen (189/2, 190/1)

Denne vollen var i bruk fram til ca. 1953. I dag er det bare rester av fjøset igjen, mens seterbygningen står enda og er i dag ikke i bruksmessig stand.

Håvollen (192/1)

På denne vollen var det seterdrift fra gammelt av. De opprinnelige bygg er borte, men det er nå satt opp et nytt bygg her som er blitt brukt i forbindelse med rideaktivitetene til bruket (se rapportens del IIa, tillegg til brukerrapport, for nærmere omtale).

4.2 Fritidsbebyggelse/utleiebygg

Det finnes tre hytter innenfor det foreslåtte verneområdet som ikke har, eller har hatt tilknytning til setring eller som gammel boplass. To av disse ligger på nordsida av Møsjøen og eies av henholdsvis grunneierne Kjell Kåsen og Heidi Lien. Den tredje ligger på sørsida av Store Skarddørssjøen like ved Riksgrensen, og eies av Paul Græsli. Hytta ved Store Skarddørssjøen har i perioder vært utleid til forskere tilknyttet NINA som har gjort ferskvannsbiologiske studier her.

Like utenfor det foreslåtte verneområde langs Møaa nord i Møsjødalen, ligger det et større hyttefelt. Et hyttefelt ligger også like vest for Vektarhaugan.

4.3 Samiske tilsynsboder

Det er registrert ei samisk tilsynsbod i forhold til reindrift. Denne ligger innenfor Riast-Hylling reinbeitedistrikt og ligger på vestsida av Viglsjøen.

4.4 Naust

Det er oppført to naust i tilknytning til hyttene ved Møsjøen.

4.5 Reingjerder

I forbindelse med konsesjonen for utbygging av Neavassdraget, er TEV pålagt å sette opp og vedlikeholde reinsgjerdet langs grensa til Sverige. Til sammen er det satt opp ca. 12 km med reinsgjerdet langs riksgrensen. Dette gjerdet berører det foreslåtte verneområdet mellom Sylsjøen og Skarddøra. Det er etablert porter/stiger for passering av gjerdene langs de merka turistløypene.

4.6 Planlagte bygg

4.6.1 Fritidsbebyggelse

Wille-familien ønsker at det skal kunne åpnes for å føre opp flere mindre hytter/koier langs Langen, samt ved Knugltjønna og Viglsjøen. De ønsker også å sette istand seterbygningen på Møsjødalsvollen.

Wille-familien består i dag av 7 familier som på sikt ønsker å oppføre flere hytter langs Langen og ved Knuveltjern.

4.6.2 Jakt/fiskebu

Kjell Kåsen ønsker å sette opp bu/båthus ved Rotåsjøen, hvor en kan ha båt og fiskegarn. Bua bør også ha 1-2 soveplasser. Både Kjell Kåsen og Heidi Lien som grunneiere ønsker også å utvide sitt eksisterende tilbud ved Møsjøen. Kjell Kåsen planlegger en påbygging av eksisterende båthus, slik at det blir 2-4 sengeplasser der mens Heidi Lien ønsker å restaurere eksisterende bu og utvide med naust ved Møsjøen.

Heidi Lien ser det også som aktuelt i framtida å sette opp fiskebu ved Rotåsjøen og eventuelt Søndre Skardørsjø.

Wille-familien ønsker å sette opp fangsthytter/båthus ved Hydda nord for Hyddsjøen, ved Vigelsjøen og ved Knuvltjern.

5. Kraftutbygging

Øvre Glåma er varig vernet mot kraftutbygging. Herav følger at ingen kraftutbyggingsplaner i skrivende stund vil bli utredet i de områdene av det foreslåtte verneområdet som drenerer til Glåma. På midten av 1970-tallet ble det utredet planer om tilleggsreguleringer i Neavassdraget, og her ble bl.a. Møsjøen med Møåa vurdert. Det eksisterer i dag imidlertid ingen godkjente planer om kraftutbygging i disse områdene heller.

6. Vegutbygging og parkering

6.1 Bil- og traktorveger

Innenfor avgrensningen av det foreslåtte verneområdet er det ingen veger, og pr. januar 2004 foreligger heller ingen planer om veger i området.

Like utenfor det foreslåtte verneområdet, går det en bilveg stengt med bom fra Stugudal oppover Møsjødalen til rett nord for Falkberget. I fortsettelsen av denne vegen, går det en traktorveg videre i retning Falkfangervola. Fra Stugudal går det også en bilveg stengt med bom fram til hyttefeltet vest for Vektarhaugan. I nord går Sylsjøvegen fra Stugudal til Sylsjøen ved Riksgrensen, samt en avstikker fra denne til hyttefelt ved Nyvollen nord for Vektarhaugan.

6.2 Parkering

I og med at bilvegene (unntatt Sylsjøvegen) like utenfor det foreslåtte verneområdet er bomveger, er det ikke opparbeidet parkeringsplasser for allmennheten i området.

Nærmeste parkeringsplasser for allmennheten i forhold til adkomst mot det foreslåtte verneområdet, ligger ved Nedalshytta, Væktarstua/Rotodden eller Ystesosen.

7. Jord og skogbruk

Aktiv seterdrift i det foreslåtte verneområdet opphørte på begynnelsen av 1950-tallet, og de gamle setervollene er i ferd med å gro igjen. Bortsett fra beiting brukes ikke området i dag til jordbruk. Det foreslåtte verneområdet ligger i sin helhet ovenfor verneskoggrensa, men det foregår en del vedhogst i Møsjødalen. Det blir tatt ut ved til fiskebuene ved Møsjøen herfra. Ca. 3,86 prosent av det foreslåtte verneområdet utgjøres av skog (Tabell 1), og med skog menes i denne sammenhengen bjørkeskog. Bjørk er en ettertraktet vedressurs, og følgelig innehar området et potensiale for grunneierne i forhold til vedsalg.

Beitegrunnlaget i flere norske fjellstrøk ble taksert på 1960-tallet (Husum 1963), og i den forbindelse beskrives "Stugudalsbeitet" som en enhet. Det beskrevne beitet grenser i nord mot grenserøys 153 A på Skarvdørrslåset, i øst mot Sverige og i sør mot riksøys 151 på Haftorstøten og kommunegrensa til Røros. Vestgrensa faller sammen med kommunegrensa mot Holtålen fram til Ovlingen. Herfra bøyer vestgrensa ned mot Stugusjøen. Grensa mot nord går rundt øverste enden av Stugusjøen nordøstover over Vektarhaugene og bøyer siden mot øst til riksøys 153 A. Beitet i dette området blir beskrevet som godt. Årsaken til at områder betegnes som godt beiteland, kommer av at det bl.a. finnes plantesamfunn av blåbærsmyletypen og grasrike snøleier. I områder innenfor "Stugudalsbeitet" som i 1963 var ubenyttet som saubeite, anslås det å kunne være plass til 4000-4500 sau.

7.1 Storfebeiting

To av grunneierne i det foreslåtte verneområdet driver med storfe. I framtida, avhengig av utviklinga i landbruket, kan det være aktuelt å utnytte beiteressursene innover i bl.a. Møsjødalen i større grad enn i dag. I tillegg til grunneierne i området, deltar fire andre aktive storfebruk i Stugudal sankelag. Områder som benyttes av Stugudal sankelag, er bl.a. områdene opp mot Gråsida og Vektarhaugan. På Stugudal sankelags område ble det i 2003 sluppet 134 storfe.

7.2 Saubeiting

I dag er det ett bruk i Stugudal som driver med sau. Dette bruket slapp 50 voksendyr og 88 lam på beite i 2003, og bruker bl.a. Møsjødalen som beite for besetningen. Dette bruket er ikke grunneier i det foreslåtte verneområdet, men deltar i Stugudal sankelag som har fellesbeite i området. Store deler av "Stugudalsbeitet" egner seg godt til saubeite (Husum 1963). Tidligere, og inntil ganske nylig var det flere av grunneierne i det foreslåtte verneområdet som drev med sau og/eller storfe.

8. Jakt og fiske

8.1 Storviltjakt

Storviltjakta i det foreslåtte verneområdet utføres i jaktvaldene Stugudal sør og Stugudal nord i driftsplanområdet "Jaktområde øst". På Stugudal sør ble det i jaktåret 2003 felt 6 elg, mens ingen hjort ble felt. På Stugudal nord ble det i 2003 felt 6 elg og ingen hjort. Grensene for jaktvaldene og driftsplanområdet er imidlertid ikke i samsvar med det området som er foreslått vernet. Møsjødalen er et av de viktigste områdene i det foreslåtte verneområdet med hensyn på elgjakt.

8.2 Småviltjakt

Småviltjakta i det foreslåtte verneområdet organiseres av den enkelte grunneier. Småviltjakta foregår stort sett etter lirype og fjellrype. Noe av lokalbefolkningen i Stugudal driver også med snarefangst av rype i Møsjødalsområdet. Wille-familien utøver småviltjakt på egen eiendom.

8.3 Fritidsfiske

Fritidsfiske i det foreslåtte verneområdet organiseres gjennom Tydal grunneierlag og Stugudal grunneierlag. Unntatt her er Langen, Knugltjønna og Vigltjønna, hvor det ikke er organisert fiskekortsalg. De områdene som brukes mest er Møsjøen, Skarddørssjøen, Villskardsjøen, Rotåsjøen, Viglsjøen, Storhyddsjøen og Soenehekejaevrie, og fisket foregår etter ørret, røye og lake. Til fiske i Møsjøen drives det utleie av båter av Heidi Lien og Kjell Kåsen. Fritidsfisket foregår hovedsakelig om sommeren, men isfiske foregår også, og da mest om våren.

9. Friluftsliv og turisme

Deler av området som er foreslått vernet blir brukt mye i forhold til friluftsliv og turisme. Området blir brukt mest i forhold til: ski/fotturer med utgangspunkt fra Nedalshytta, Vætarhaugen og Stugudal, jakt og fiske (kap. 9), bærplukking og rideturer. Skardsfjella med Skarddøra blir i større grad brukt enn Viglfjella lenger sør.

I 1985 ble det utført en spørreundersøkelse om friluftslivet i Sylan (Cyvin & Frafjord 1988). I denne undersøkelsen fant man at faglærte og ufaglærte i aldersgruppen 30-39 år var de hyppigste brukerne av området. Flesteparten av de besøkende kom fra Trondheim og Sverige. Flesteparten av de besøkende hadde en tur pr. år, og turlengden hos de fleste var på 10-20 km om sommeren, og lenger enn 20 km om vinteren. Trafikktellinger utført på Sylsjøvegen i 1985, viste at månedene juli og august hadde høyeste besøkstall med gjennomsnittlig ca 2500 passeringer med bil tur-retur pr. måned. En trafikktelling i dag ville imidlertid sannsynligvis ha gitt enda høyere tall, i og med at besøkstallene for turisthyttene har økt.

9.1 Fot- og skiturisme

Fotturismen i området tar stort sett utgangspunkt i systemet av hytter og turtraséer som Trondhjems Turistforening (TT) driver. TT har bl.a. sommermerkede ruter mellom Stugudal/Vektarhaugen og Nedalshytta, samt mellom Stugudal/Vektarhaugen og Skarddøra. Sistnevnte rute fortsetter på svensk side ned til demningen på Sylsjøen.

TT mener det er viktig at det blir gitt rimelige rammebetingelser innen vernebestemmelsene for å utføre oppgavene som er knyttet til å drive systemet av hytter og ruter og øvrige aktiviteter i fjellet.

9.2 Ridning

Dyrhaug ridesenter v/Ole I. Dyrhaug er spesialisert på guidede rideturer med islandshester i fjellområdene i og rundt Tydal, og bruker Sylan/Skardsfjella mye i sin næringsvirksomhet. Siden 1971 har familiebedriften hatt ca. 5000 besøkende gjester fra hele Europa. Bedriften legger opp mange av sine rideturer med utgangspunkt i Nedalshytta like nord for det foreslåtte verneområdet. I forbindelse med ridningen brukes stort sett andre traseer enn TT's sti og løypenett. Dette bl.a. for å spare terrenget for unødig slitasje. Bedriften har ca. 70 islandshester.

Bedriften ser det som viktig for sin eksistens at et vern ikke legger hindringer for sin aktivitet i det foreslåtte verneområdet. De anser det som viktig at hestene får beite fritt innenfor området slik at slitasjeskader i terrenget unngås.

Ann-Magritt Morseth (jf. 192/1), Tydal, driver også med ridning i området, og da med bl.a. Håvollen som utgangspunkt (se rapportens del II a for nærmere omtale).

9.3 Næringsutvikling i forhold til turisme

Paul Græsli vil opprettholde utleievirksomheten på sin hytte ved Store Skarddørssjøen. I den forbindelse kan det bli aktuelt å frakte dit båt igjen.

Heidi Lien vil opprettholde, og om mulig utvide tilbudet og virksomheten på sin eiendom ved Møsjøen. I den forbindelse nevnes restaurering og utvidelse av hytta, flytting av båthus nærmere Møsjøen, vedhogst, mulig framtidig beiting og jakt/fiske-utleie. I forhold til jakt og fiske nevnes også at det kan bli aktuelt å sette opp fiskebu ved Rotåsjøen evt. Søndre Skarddørssjø.

Kjell Kåsen ønsker å utvide sitt tilbud i forhold til utleie av båt ved Møsjøen. Dette innebærer å bygge på båthuset slik at det blir 2-4 soveplasser der. Dette kan da benyttes både i forhold til jakt og til fiske. Ei bu/båthus ønskes også satt opp ved Rotåsjøen, hvor en kan ha båt og muligheter for garnfiske. Her tenkes det å ha 1-2 soveplasser. Denne bua vil da også kunne gi omkringliggende jakt- og fiskeressurser overnattingsmuligheter. Opprettelse av et "villmarksleir"-konsept nevnes også. Dette innebærer muligheter for overnatting, matservering, jakt, fiske, fisk/vilt-tilbereding og tilbud til bl.a. skoleklasser.

Lidulf Stugudal nevner følgende for sin virksomhet og framtidige virksomhet på sin eiendom: utbygging av hyttefelt, vedhogst, transport, jakt og snarefangst, friluftsliv inkl. skitilbud, drive fiske, utvikle hanggliding-tilbud, rideaktiviteter, pilegrimsleden og diverse. Det er imidlertid ikke nærmere bestemt hvor på eiendommen de framtidige prosjektene skal settes ut i live, men egen råderett i forhold til disse planene understrekes.

Wille-familien ønsker at det på deler av eiendommen kan åpnes for oppsetting av flere mindre hytter/koier. I den forbindelse nevnes Langen, Knugltjønna og Viglsjøen. Dette vil da sikre nåværende og framtidig bruk av området, samt gi mulighet til å forvalte den store eiendommen. På sikt kan flere aktiviteter vedr. næringsutvikling være aktuelle; det gjelder vedhogst, jakt, fiske, ulike fritidsaktiviteter samt utlegg av hyttetomter.

Trondhjems Turistforening har ønsket om ei vandrerute fra Femundsmarka til Tydal via Hyllingsdalen for å få et bedre tilbud til fjellvandrere.

10. Motorferdsel i utmark og på islagte vassdrag

10.1 Motorferdsel i forhold til eksisterende bebyggelse

Paul Græsli ser det som nødvendig med motorisert transport til sin hytte ved Store Skarddørsjø; snøscooter om vinteren og firehjulsdrevet motorsykel om sommeren.

Heidi Lien og Kjell Kåsen har behov for snøscootertransport og annet motorisert kjøretøy i forbindelse med eksisterende bebyggelse ved Møsjøen. Det være seg i forhold til vedhogst og andre aktiviteter på eiendommen.

Wille-familien har behov for snøscootertransport til hytta og husene på Langen og i Møsjødalen. Dette gjelder kjøring av propan, proviant og persontransport samt materialer for vedlikehold av husene. De har også et behov for tilsyn av eiendommen.

10.2 Motorferdsel i forhold til el-kraft

TEV bruker motoriserte kjøretøy i forbindelse med snødybdemålinger i/like utenfor det foreslåtte verneområdet. Det blir også kjørt gjennom Skarddøra fordi dette i noen tilfeller er mest hensiktsmessig.

Ellers benyttes motoriserte kjøretøy både sommer og vinter i forbindelse med transport av utstyr og personell til vannkraftmagasinene ved Sylsjøen og Falksjøen.

10.3 Motorferdsel i forhold til reindrift

På grunn av forskjellige reguleringer av reindriften, med bl.a. tidsfrister og krav til gjennomføring av ulike arbeidsoperasjoner som kalvemerking, slakterier, skillinger og tellinger, er næringen i dag stilt overfor store krav til effektivitet. Dette gjør at reindriften er avhengig av å nytte motorisert transport til gjeting, samling til kalvemerking og slakterier, samt flyttinger mellom beiteområdene. På barmark gjelder det terrenggående motorsykler og helikopter, og vinterstid snøscootere og helikopter.

Videre brukes motoriserte kjøretøy av TEV i samband med vedlikehold av reinsgjerdet i området Falksjøen-Skarddøra.

10.4 Motorferdsel i forhold til jakt

Jaktlagene tilknyttet Jaktområde øst driftsplanområde benytter motoriserte kjøretøy til utkjøring av felt vilt under storviltjakt. Et viktig område i denne sammenhengen er Møsjødalen.

10.5 Motorisert ferdsel i forhold til turisme

TT benytter motoriserte kjøretøy sommer og vinter i forbindelse med frakt av proviant, utstyr og personell til turisthyttene Nedalshytta og Storerikvollen, samt i forbindelse med merking av sommerrutene og vinterrutene i området.

Lidulf Stugudals, Paul Græslis og Astrid og Mari Nordfjells eiendommer benyttes til en del snøscooterkjøring i samband med oppkjøring av skispor. Oppkjørte skispor er vist på kart i kartvedlegg 6.

Sørensens Scooter AS v/Jon Inge Sørensen, Tydal, planlegger utvidelse av sin næringsvirksomhet, og i den forbindelse planlegges arrangementer med scootersafari. Dette er tenkt realisert gjennom å kunne koble seg til snøscootertraseene i Sverige via Sylsjøvegen til Riksgrensen.

Merking ved pilegrimsleia gjennom Skardøra

Seterbygning som står til forfalls på Møsjødalsvollen

11 Kilder

Brandsfjell, L. Aa. 1999. Reindriftens brukerrapport om Roltdalen. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Miljøvernavdelingen rapport 1999-4: 1-23.

Cyvin, J. & Frafjord, K. 1988. Sylaneområdet. Bruken og virkninger av bruken. Univ. Trondheim Vitensk.mus. Rapp. Zool. Ser. 1988-2: 1-54.

Husum, H. 1963. Norske fjellbeite. Oversyn over fjellbeite i Sør-Trøndelag. Bind XI. Det kgl. Selskap for Norges vel.

Miljøverndepartementet, St. meld. Nr. 62 (1991-92). 1992. Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge.

Norges Offentlige Utredninger. 1986. Ny landsplan for nasjonalparker Miljøverndepartementet. NOU 1986, 13: 1-103.

Tydal kommune. 1994. Bygdebok for Tydal. Bind 3 og 4.

Tydal kommune. 2003. N50-kartdata og skjermdigitaliserte eiendomsgrenser.

II a. Tillegg til brukerrapporten i Tydal kommune

1. Innledning

I brev av 05.10.2004 meldte Fylkesmannen i Sør-Trøndelag forslag om en utvidelse vestover av verneområdet for Hyllingsdalen landskapsvernområde. Utvidelsen gjelder i et område nord for Langen, kalt "Mahkalahke", i Tydal kommune, jf. kartvedlegg 1 og 8. Noen justeringer av forslaget til avgrensning av verneområdet er også gjort andre steder. Dette medførte en del tillegg i forhold til det som er beskrevet i brukerrapporten for området. De arealmessige endringene og tilleggene nevnes i dette notatet.

2. Områdebeskrivelse og arealoppgave

2.1 Områdebeskrivelse

Kartvedlegg 1 viser avgrensningen av den foreslåtte utvidelsen nord for Langen. Forskjellen mellom avgrensningen av det foreslåtte verneområdet mellom kartvedlegg 1 og 8 viser hva som er foreslått vernet i tillegg nord i Langen, samt også de andre mindre grenseendringer i Tydal kommune.

2.2 Arealoppgave

I Tabell 1 er listet opp endringer i total andel (km²) av verneområdet for de respektive grunneierne. Total andel ved forrige avgrensninger angitt i parentes.

Tabell 1. Arealoppgave for det foreslåtte verneområdet. Alle tall er oppgitt i km². Kilde: Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. N50-kartdata og skjermdigitaliserte eiendomsgrenser. Areal før grenseendringene i oktober 2004 er vist i parentes.

Grunneiere	Total andel (km ²)
188/1 (Stuevold østre)/ 188/2 (Stuevold vestre)	26,15 (26,19)
188/5 (Væktarhaugen)	17,84 (18,12)
189/2 (Rotvolden)	2,42 (2,35)
189/7 (TEV)	11,68 (11,68)
190/1-3 (Langen,Mjøsødal)	70,38 (69,58)
190/4, 190/5 (Rotvolden/Mjøsødal)	33,89 (33,89)
190/5 (Mjøsødal)	1,74 (1,52)
192/1 (Stuedal øvre)	4,18 (0,92)
191/1 (Stuedal nedre)	2,95 (0,00)
Samlet areal	171,23 (164,98)

I det området som er foreslått innlemmet i verneområdet i vest finnes en del bjørkeskog, til dels rik fjellbjørkeskog, i områdene ned mot Langen og Litllangen, mens det er fjellvegetasjon i de høyereliggende delene. Et potensiale både for veduttak og beiting/slått vil finnes her.

2.3 Grunneiere og bruksberettigede

En ny grunneier blir berørt ved verneutvidelsen nord for Langen, gnr/bnr 191/1.

2.4 Nye grunneiere

Inge Morten Rotvold (191/1), 7590 TYDAL

Drift: Bruket driver med storfe, og søkte i 2003 om produksjonstilskudd for 14 voksendyr og 23 ungdyr.

Bruket (Stuedal nedre) har ca. 110 dekar dyrket mark. Utmarka er på omkring 13 500 mål, fordelt på parseller ovenfor gården, ved Langen og på Løvøya. Av dette er ca. 8000 mål bjørkeskog og 240 mål produktiv barskog. Garden har fiskerett i Stugusjøen og i fjellvatna i utmarka. Garden har hatt to setervoller: Langsvollen ved vestenden av Langen gikk trolig ut av bruk først, allerede på 1800-tallet. Videre hadde de seter på nordsida av Riasten, som ble brukt noe lenger. Riastvollen ble i mange år utleid til Stuesjø (Hulvolden), senere til Megarden i Ålen. Husene der er restaurert og utleies nå som fritidsbolig. Området ved Riasten ble en del av Gauldal statsallmenning i mellomkrigstida, men Stuedal nedre har fortsatt full bruksrett og fiskerett i området. Bruket har andel i Moen fellesseter, og krøttera sendes nå dit om sommeren. Det er lagt ut ca 45 hyttetomter på bruket.

3. Eksisterende bygg og anlegg

3.1 Seterbygninger/boplasser

Langsvollen (191/1)

Denne vollen var i bruk fram til utpå 1800-tallet. Hovedbygningen på vollen er restaurert, og brukes ennå. Et uthus like ved er forfallent. To nye bygg pluss uthus, er satt opp litt nedenfor selve Langsvollen, nærmere Langen. Selve vollen og de nye byggene ligger like utenfor det foreslåtte verneområdet på nordvestsida av Langen.

Håvollen (192/1)

På denne vollen var det seterdrift fra gammelt av. De opprinnelige bygg er borte, men det er nå satt opp et nytt bygg her (1995). Håvollen er de siste ti årene bygd opp med bruk i turistnæring, og en del av etableringene er enda ikke fullført. Det er inngjerdet et beiteområde for hester ved vollen. Som et nytt turmål er det oppført et mindre hus ved Langen. Håvollen tangerer den foreslåtte verneområdeavgrensningen.

3.2 Naust

Det er oppført tre naust i tilknytning til byggene på nordvestsida av Langen. Videre er det et mindre naust ved Litllangen.

3.3 Nye planlagte bygg

3.3.1 Utleiebygg

Stuedal øvre planlegger å oppføre sanitærbygg som kan ta i mot større grupper for overnatting og aktiviteter. Samtidig planlegges årestue og badstue. Alt dette tenkes oppført på Håvollen.

Naustet ved Litllangen som tilhører Stuedal nedre (190/1) er planlagt revet og skal settes opp slik at det blir noe større muligheter for overnatting.

3.4 Næringsutvikling i forhold til turisme

Stuedal øvre (192/1) sin næringsutøvelse er for tiden inne i et generasjonsskifte. Dette medfører at nye planer er under utvikling, og et formalisert samarbeid med Væktarstua turiststasjon er på plass. Håvollen med tilliggende arealer er her av stor betydning. I framtida ser bruket blant annet hest i reiselivsnæring som et stort potensial for næringsgrunnlaget. Bruket er i gang med nye planer om andre aktiviteter etablert til området Håvollen. Dette gjelder bedrifts- og konferansegrupper, samt leiopphold knyttet til naturbasert kunnskap og aktiviteter. All begrensning i ferdsel med grupper i det foreslåtte landskapsvernområdet vil følgelig være et hinder for brukets eksistens i denne næringen.

3.5 Motorferdsel i utmark og på islagte vassdrag

3.5.1 Motorferdsel i forhold til eksisterende bebyggelse

Odd Håvard Morset og Inge Morten Rotvold ser det som nødvendig med motorisert transport til sine setervoller med snøscooter om vinteren. Inge Morten Rotvold bruker også 6-hjuling på traktorvegen fra Fjellheim til setervollen ved Langen for nødvendig transport på barmark. Både på vinter- og sommerføre vil transporten gjelde frakt av varer og materialer for vedlikehold av hus.

3.5.2 Motorferdsel i forhold til uttak av ved

Inge Morten Rotvold bruker snøscooter i forbindelse med uttak av ved til husvære ved Langen og transporterer også ved hjem til gården. Asbjørn Rotvold eier av Flaten 192/3 kjører gjennom foreslåtte verneområde med snøscooter for uttransport av ved fra sin eiendom på vestsiden av Langen til sin gård på Stugudalen.

3.5.3 Motorisert ferdsel i forhold til turisme

Behovet for transport til husvære vil kunne øke ved økt utleie av eksisterende og eventuelt nye bygg.

Ferdsel gjennom området i forbindelse med gårdsturisme vil være aktuelt for Flaten 192/3 siden gården har eiendom på vestsiden av Langen. Det er søkt SND om midler for planlegging og utvidelse av kapasitet for overnatting og servering som ledd i gårdsturisme. Kan vær aktuelt med turer som et supplement.

4. Kilder

Morset, O. H. 2004. Innspill til verneplanprosessen i Hyllingsdalen. Brev av 25.6.2004.

Reinsborg, T. 2004. Befaringsnotater av 18.8.2004.

Tydal kommune. 1994. Bygdebok for Tydal. Bind 3 og 4.

Tydal kommune. 2003. N50-kartdata og skjermdigitaliserte eiendomsgrenser.

Miljøvernavd. i Sør-Trøndelag - Rapporter utgitt fra 1990

1990	Rapport 1/90 Årsrapport VAR-seksjonen 1989	UTGÅTT	1991	Rapport 5/91 Overvåkning av 6 innsjøer/vassdrag i Sør-Trøndelag	
1990	Rapport 2/90 Mindre lakse- og sjørretvassdrag i Sør-Trøndelag.	UTGÅTT	1991	Rapport 6/91 Spesialavfall i Sør-Trøndelag	
1990	Rapport 3/90 Miljøhensyn i jordbruksområdene	UTGÅTT	1991	Rapport 7/91 Store rovdyr i Sør-Trøndelag og jerven i Dovre/Rondane, 1991. Bestander, konflikter og tiltak.	
1990	Rapport 4/90 Hyttenes vannforsyning	FÅ EKS.	1992	Rapport 1/92 Natur- og friluftsverdier i Hofstadelvas nedbørfelt.	UTGÅTT
1990	Rapport 5/90 Registreringer av bjørn, jerv og ulv i Sør-Trøndelag i 1989	UTGÅTT	1992	Rapport 2/92 Overvåkning av lakseparasitten Gyrodactylus salaris i Sør-Trøndelag.	
1990	Rapport 6/90 En ornitologisk konsekvensanalyse av Rusasetvatnet i Ørland kommune, Sør-Trøndelag, etter nedtappingen		1992	Rapport 3/92 Utviklingen i elgstammen i Sør-Trøndelag	
1990	Rapport 7/90 Jerveforvaltningen i Dovre/Rondane-regionen		1992	Rapport 4/92 Tilstand og status for vann og vassdrag i Sør-Trøndelag (Rådgivende Biologer)	
1990	Rapport 8/90 De frivillige organisasjoner - Et potensiale i den lokale viltforvaltning?		1992	Rapport 5/92 Utkast til verneplan for sjøfugl i Sør-Trøndelag fylke	
1990	Rapport 9/90 Arealavrenning fra jordbruksareal	FÅ EKS.	1992	Rapport 6/92 Vurdering av drikkevannskildene i Sør-Trøndelag	
1990	Rapport 10/90 Elgmerkingsprosjektet i Selbu og Tydal	FÅ EKS.	1993	Rapport 1/93 Avfallsplan for Sør-Trøndelag	
1990	Rapport 11/90 En analyse av det elvenære landskapet langs Orkla		1993	Rapport 2/93 Handlingsplan for oppgradering av avfallsplasser i Sør-Trøndelag	
1991	Rapport 1/91 Dovre/rondane jervregion. Årsrapport frå eit forvaltningssamarbeid mellom fylkesmennene i Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal og Oppland.	UTGÅTT	1993	Rapport 3/93 Villrein og inngrep i Knutshø villreinområde	
1991	Rapport 2/91 Bjørn, jerv, ulv og gaupe i Sør-Trøndelag 1990	UTGÅTT	1993	Rapport 4/93 Vern av biologisk mangfold Tema: Myrreservatene	UTGÅTT
1991	Rapport 3/91 Årsrapport fra landbrukskontrollen 1990.	UTGÅTT	1994	Rapport 1/94 Steinsdalselva Natur-, kultur og friluftslivsverdier	
1991	Rapport 4/91 Strategisk plan 1991 - 1995 Virksomhetsplan 1991	UTGÅTT	1994	Rapport 2/94 Forurensningsundersøkelser i 12 vassdrag i Sør-Trøndelag	
			1994	Rapport 3/94 Hvem, hva, hvor i vassdragsforvaltningen	

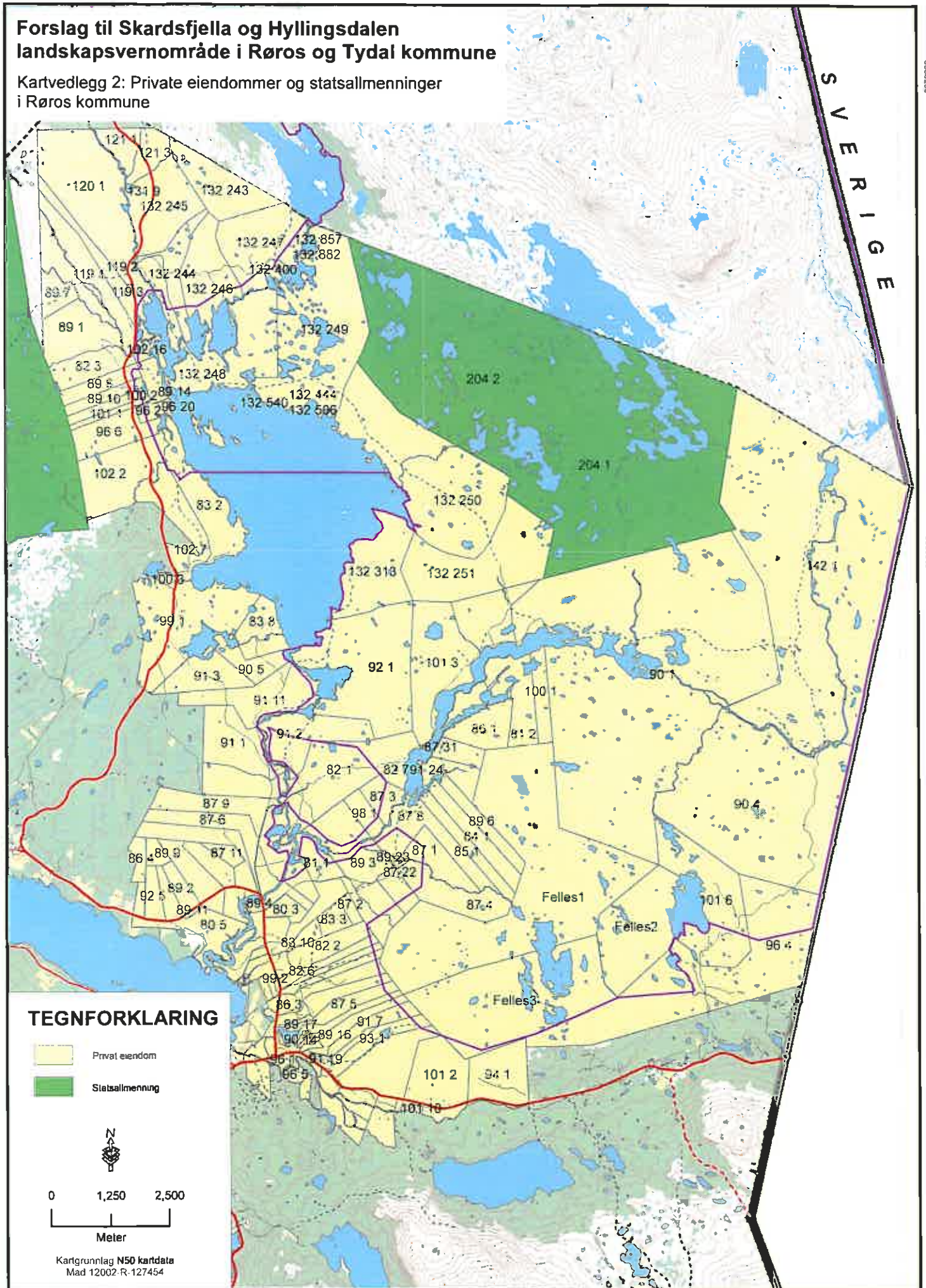
1994	Rapport 4/94 Vern av biologisk mangfold Tema: Skogreservatene	UTGÅTT	1995	Rapport 5/95 Miljøvern i kommunene - delrapport Status og utfordringer	
1994	Rapport 5/94 Fylkesplan for utslipp til gode sjøresipienter		1995	Rapport 6/95 Resultatkontroll i 16 sidevassdrag til Orkla og Gaula	
1994	Rapport 6/94 Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap - S-T fylke	UTGÅTT	1995	Rapport 7/95 Statusrapport om flora/vegetasjon og fauna i det foreslåtte verneområdet Forelhogna i Sør-Trøndelag	UTGÅTT
1994	Rapport 7/94 Vern av biologisk mangfold Tema: Våtmarkereservatene og fuglefredningsområdene	UTGÅTT	1995	Rapport 8/95 Handlingsplan for friluftsliv i Sør-Trøndelag	FÅ EKS.
1994	Rapport 8/94 Vern av biologisk mangfold Tema: Myrreservatene Oversikt over naturfaglig kunnskap III Sølandet, Røros kommune	UTGÅTT	1996	(Rapport 1/96) Miljøtilstanden i Sør-Trøndelag	
1994	Rapport 9/94 Vern av biologisk mangfold Tema: Myrreservatene Oversikt over naturfaglig kunnskap II		1996	Rapport 2/96 Forvaltningsplan for moskus på Dovre	
1994	Rapport 10/94 Vern av biologisk mangfold Tema: Nasjonalparker, landskapsvernområder, plantefredningsområder og naturminner i S-T	UTGÅTT	1996	Rapport 3/96 Statusrapport for dyrelivet i det foreslåtte verneområdet på Dovrefjell i Oppdal kommune, Sør-Trøndelag	
1994	Rapport 11/94 Referat fra seminar om miljøkriminalitet og miljø samarbeid		1996	Rapport 4/96 Trua arter i Sør-Trøndelag	
1994	Rapport 12/94 Vern av biologisk mangfold Tema: Myrreservatene Oversikt over naturfaglig kunnskap I		1996	Rapport 5/96 Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap i Sør-Trøndelag Sluttrapport for Sør-Trøndelag	
1995	Rapport 1/95 Beitemarkssopp i seterlandskapet i Budalen, Midtre Gauldal, i 1994	UTGÅTT	1996	Rapport 6/96 Undersøkelser av beitemarkssopp, flora og vegetasjon i seterlandskapet i Dindalen, Unndalen, Vinstradalen og Åmotsdalen i Oppdal, Sør-Trøndelag i 1996.	
1995	Rapport 2/95 Seterlandskapet i Budalen og Endalen, Midtre Gauldal, Midt-Norge Kulturhistoriske og økologiske forhold i fjelløts kulturlandsskap	UTGÅTT	1997	Rapport 1/97 Slamplan for Sør-Trøndelag	
1995	Rapport 3/95 Elveoslandskap i Sør-Trøndelag fylke En statusrapport	UTGÅTT	1997	Rapport 2/97 Forvaltning og utnyttelse av tangforekomstene i Grandefjæra naturreservat, Ørland kommune.	
1995	Rapport 4/95 Vern av biologisk mangfold Tema: Våtmarksreservatene I Verneområdene i Gaulosen - oversikt over naturfaglig kunnskap	UTGÅTT	1997	Rapport 3/97 Statusrapport for kvartærgeologi, flora/vegetasjon og fauna i Stråsjøen-Prestøyan naturreservat og i det foreslåtte verneområdet i Roldalen.	UTGÅTT
			1997	Rapport 4/97 Forvaltningsplan for Hosensand landskapsvern- og plantefredningsområde, Leinstrøm naturreservat og Rønningen naturreservat.	
			1997	Rapport 5/97 Beredskap mot akutt forurensning - implementering av MOB-modellen og utarbeidelse av digitale miljøprioriteringskart	

1998	Rapport 1/98 Vannkvalitet i 5 mindre elver og 5 innsjøer i Sør-Trøndelag	2003	Rapport 1-2003 Ornitologiske registreringer i Ridalen, Røros kommune, våren og sommeren 2003.
1998	Rapport 2/98 Vern av biologisk mangfold. Tema: Våtmarksverneområdene II. Verneområdene i Froan - Oversikt over naturfaglig kunnskap.	2003	Rapport 2-2003 Naturfaglig statusrapport for Hyllingsdalen. Flora, fauna, geologi og vassdragsnatur i det foreslåtte verneområdet i Hyllingsdalen.
1998	Rapport 3/98 Reanalyse av vegetasjon i Gaulosen naturreservat, Melhus kommune, 1998	2003	Rapport 3-2003 Naturfaglig statusrapport for Sylan. Flora og vegetasjon, fauna, geologi og landskap i det foreslåtte verneområdet i Sylan, Tydal kommune.
1999	Rapport 1/99 Forvaltningsplaner for Apoteket naturreservat, Flå-Slipran naturreservat, Granøyen plantefredningsområde og Sjømyråsen naturreservat	2003	Rapport 4-2003 Ornitologiske registreringer i det foreslåtte verneområdet i Sylan, Tydal kommune. Rapport fra kartleggingen sommeren 2003.
1999	Rapport 2/99 Forvaltningsplan for Garbergmyra naturreservat, Meldal kommune	2004	Rapport 1- 2004 Kultiveringsplan for vassdrag i Sør-Trøndelag Del II. Anadrome laksefisk
1999	Rapport 3/99 Overvåkingsplan for ferskvannsforkomster i Sør-Trøndelag	2004	Rapport 2-2004 UTGÅTT Ferskvannsfisk – Problemarter i Sør-Trøndelag
1999	Rapport 4/99 Reindriftens brukerrapport om Roltdalen	2004	Rapport 3-2004 Evalueringsplan av Været landskapsvern- og dyrelivsfredningsområde, Bjugn kommune
2000	Rapport 1/2000 Kultiveringsplan for vassdrag i Sør-Trøndelag Del I Innlandsfisk	2004	Rapport 4-2004 Faunistiske undersøkelser i Været landskapsvern- og dyrelivsfredningsområde, Bjugn kommune
2000	Rapport 2/2000 Fuglelivet i seks våtmarksreservat i Sør-Trøndelag 1999 Gåstjøman, Holtvatna og Hukkelvatna i Midtre Gauldal Nordre Snøfjelltjønn i Oppdal Slettebjørna i Rennebu Litjbumyra i Meldal	2005	Rapport 1-2005 Vern av Statskog SFs grunn. Områder i Sør-Trøndelag fylke.
2001	Rapport 1/2001 Laksefisket i og rundt Trondheimsfjorden 1966 – 1997. Statistikk over sjø- og elvefisket illustrert ved figurer	2005	Rapport 2-2005 Forvaltningsplan for Trollheimen landskapsvernrområde
		2005	Rapport 3-2005 Forslag - Sylan landskapsvernrområde med Sankkjølen naturreservat
		2005	Rapport 4-2005 Brukerrapport Skardsfjella – Hyllingsdalen, Røros og Tydal kommuner

Forslag til Skardsfjella og Hyllingsdalen landscapsvernområde i Røros og Tydal kommune

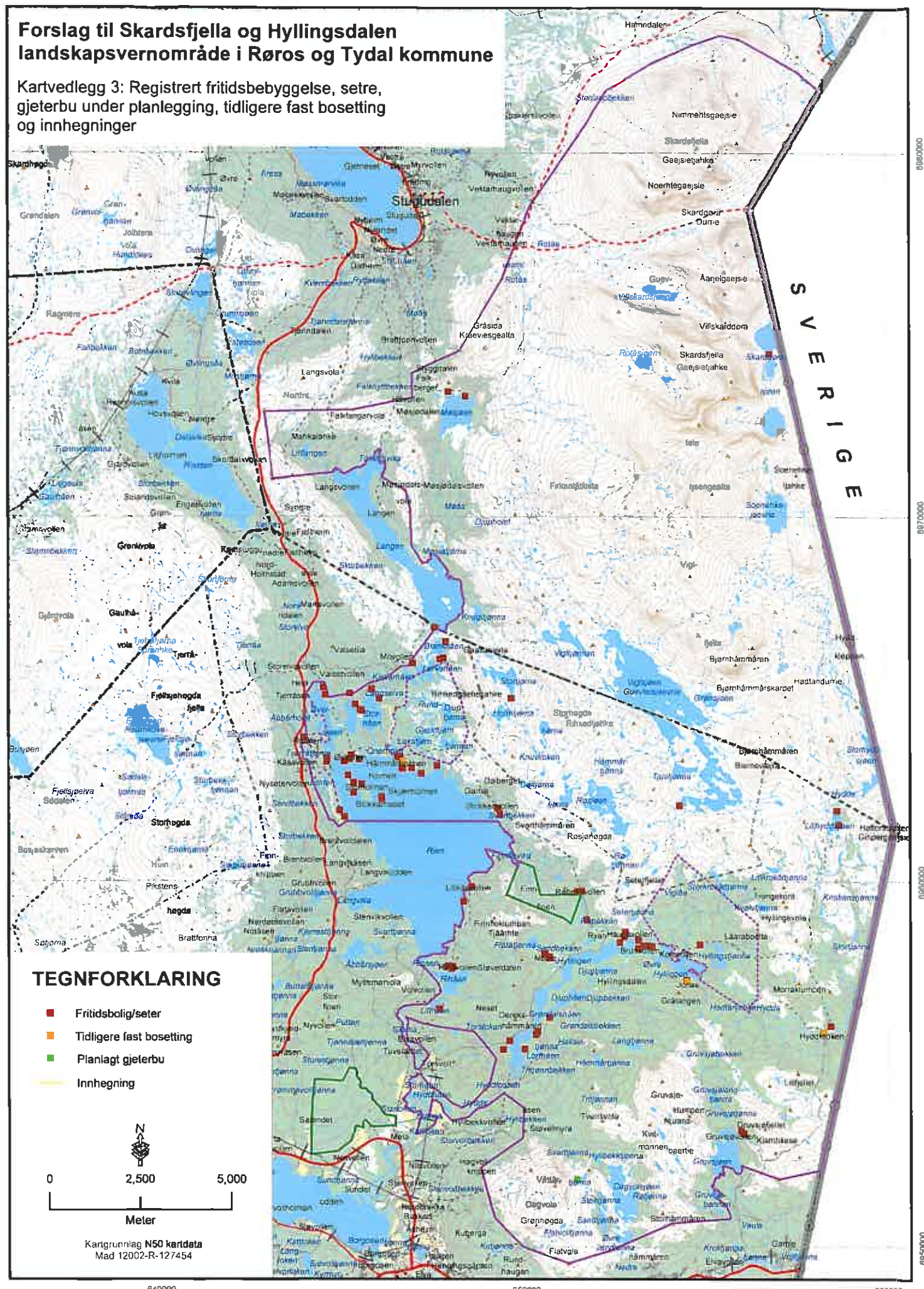
Kartvedlegg 2: Private eiendommer og statsallmenninger
i Røros kommune

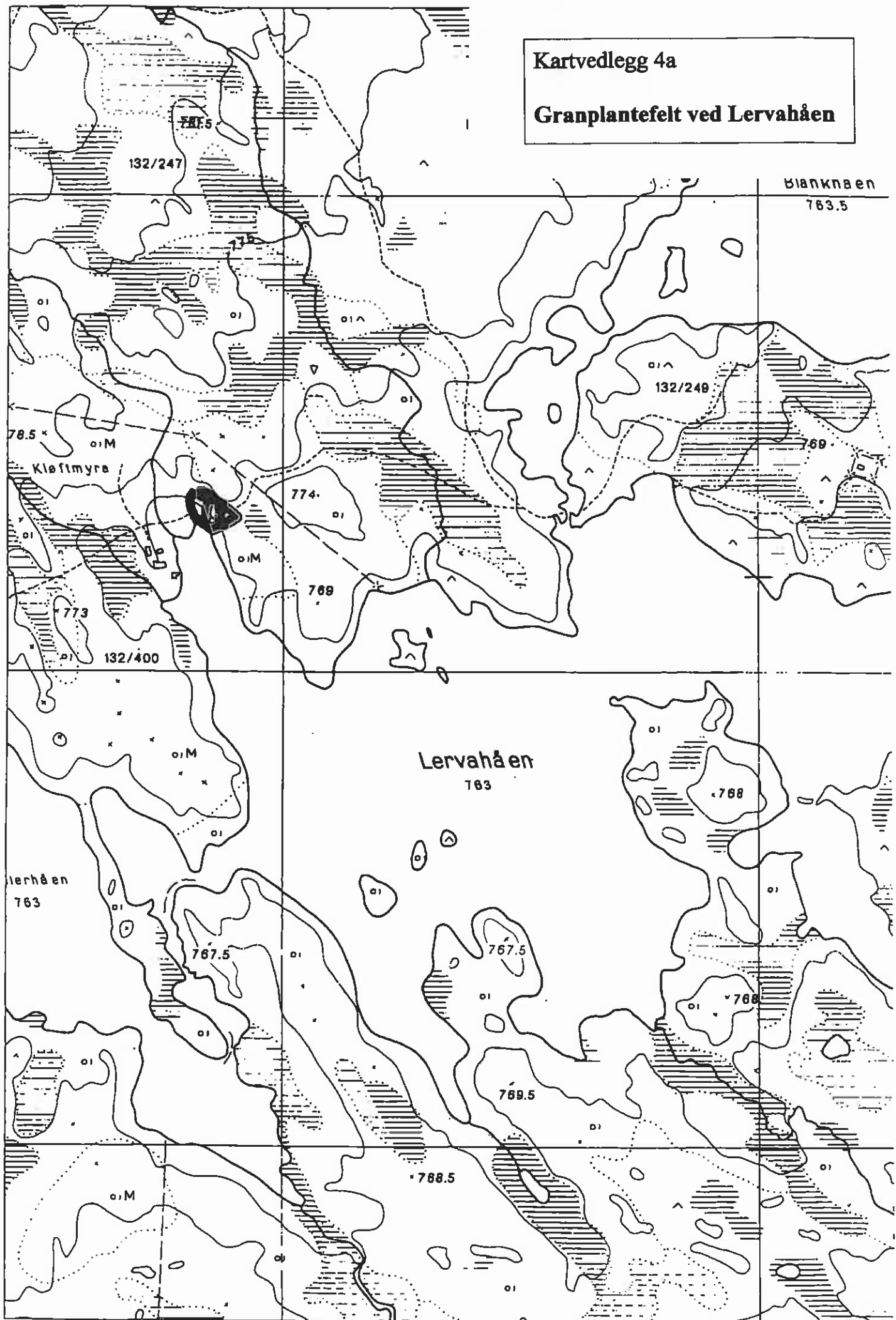
Forslag til Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde i Røros og Tydal kommune

Kartvedlegg 3: Registrert fritidsbebyggelse, setre,
gjeterbu under planlegging, tidligere fast bosetting
og innhegninger

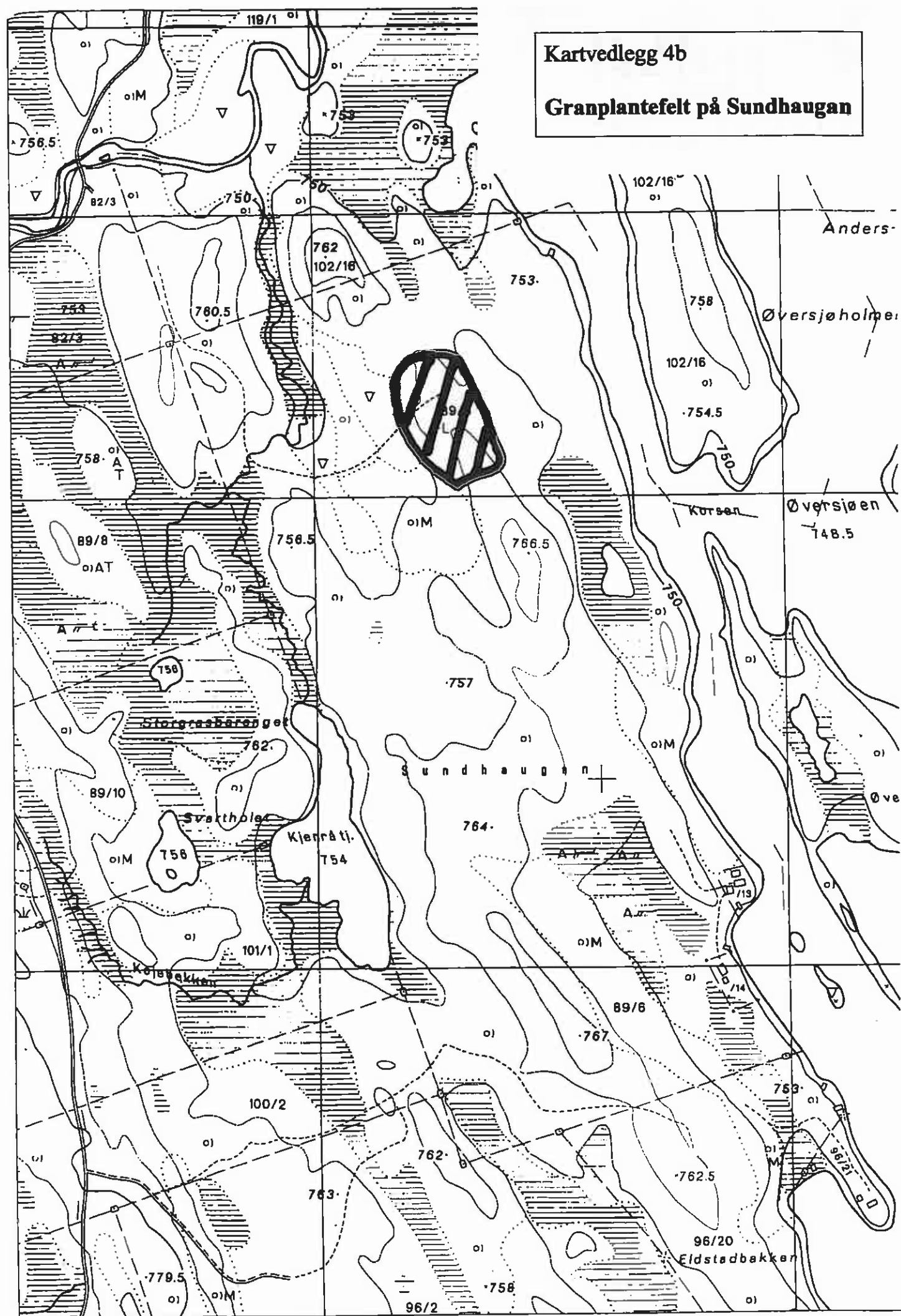

Kartvedlegg 4a

Granplantefelt ved Lervahåen

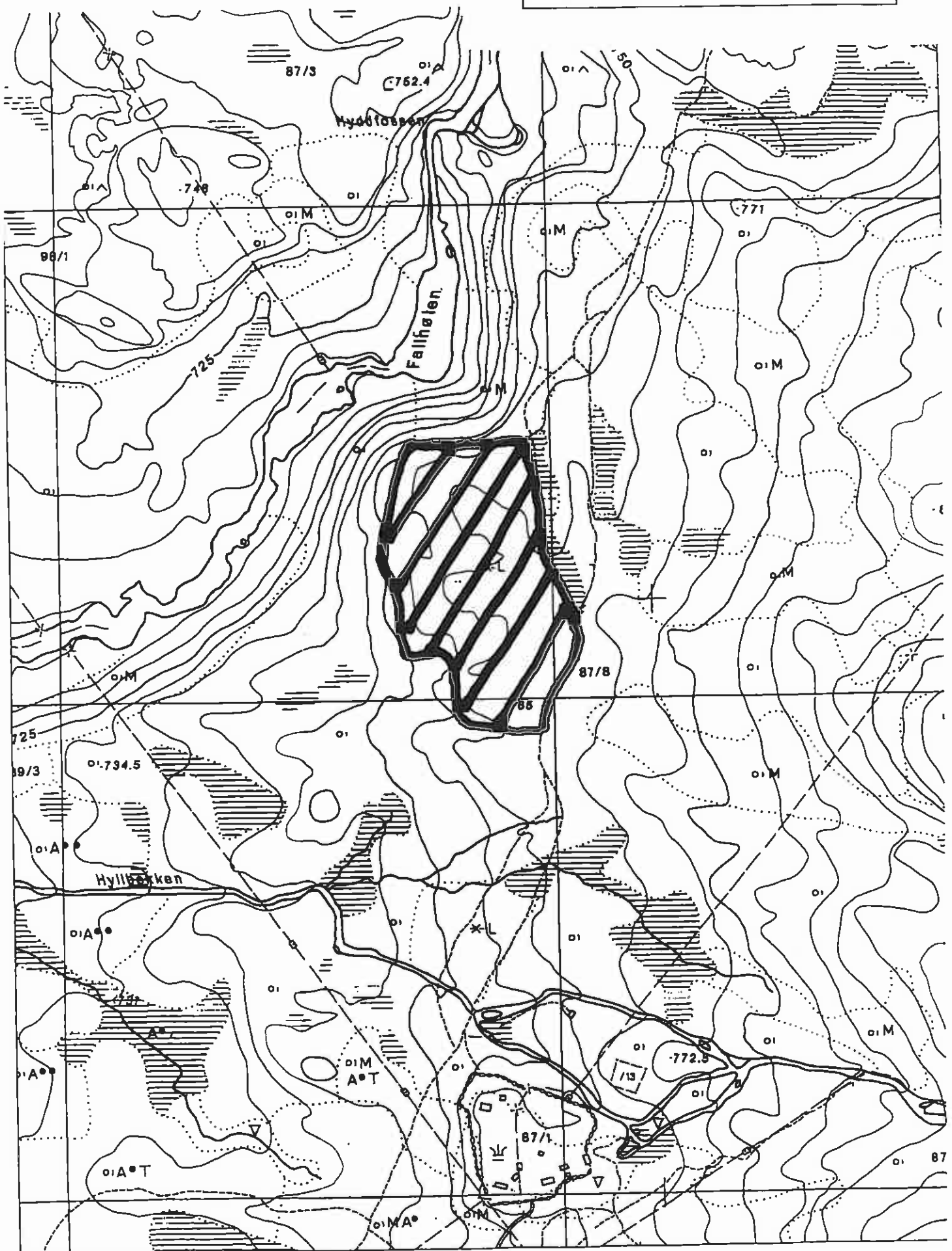

Granplantefelt på Sundhaugan

Kartvedlegg 4c

Granplantefelt sør for Hyddfossen

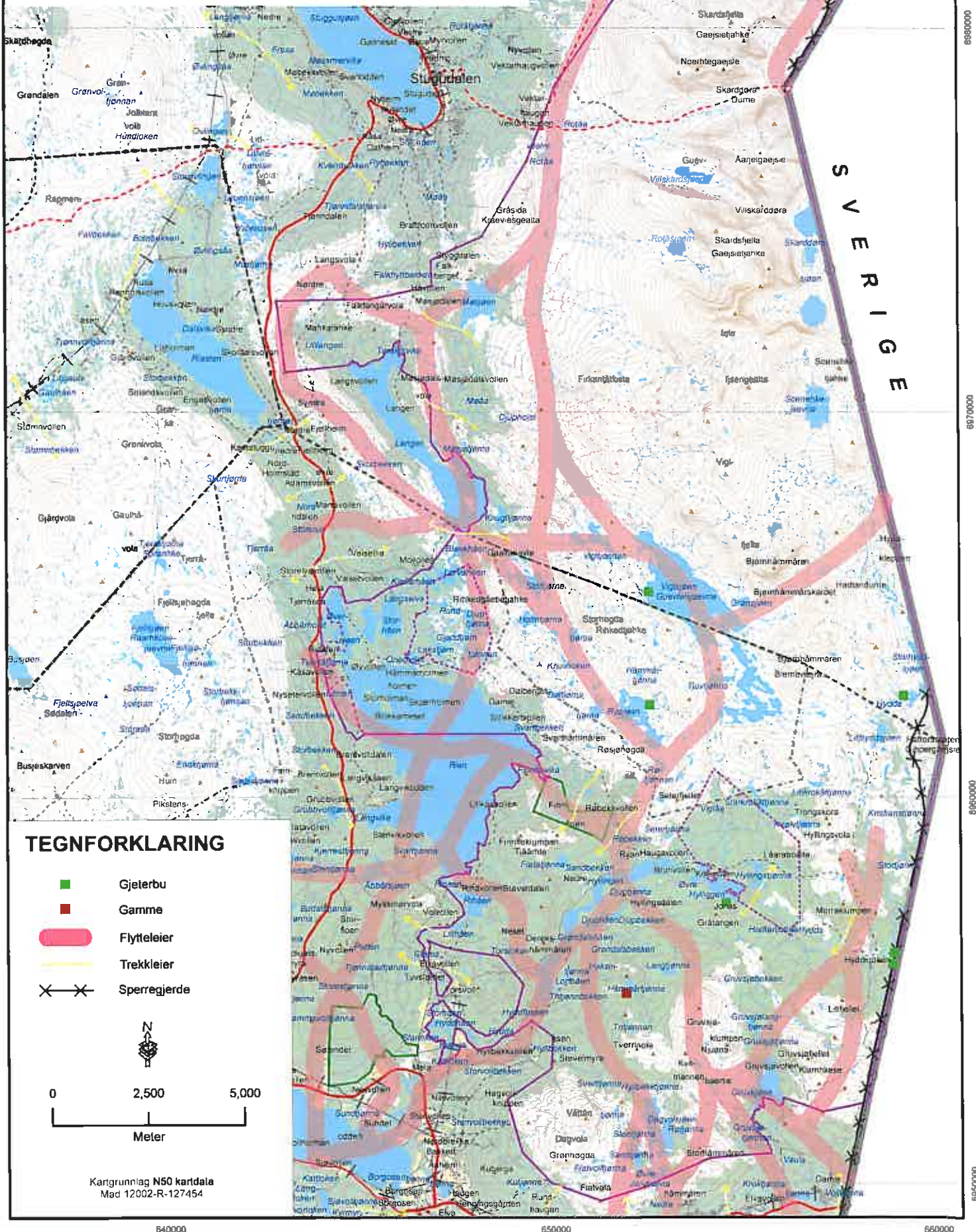

FYLKESMANNEN I SØR-TRØNDELAG, JULI 2005

Forslag til Skardsfjella og Hyllingsdalen landscapsvernområde i Røros og Tydal kommune

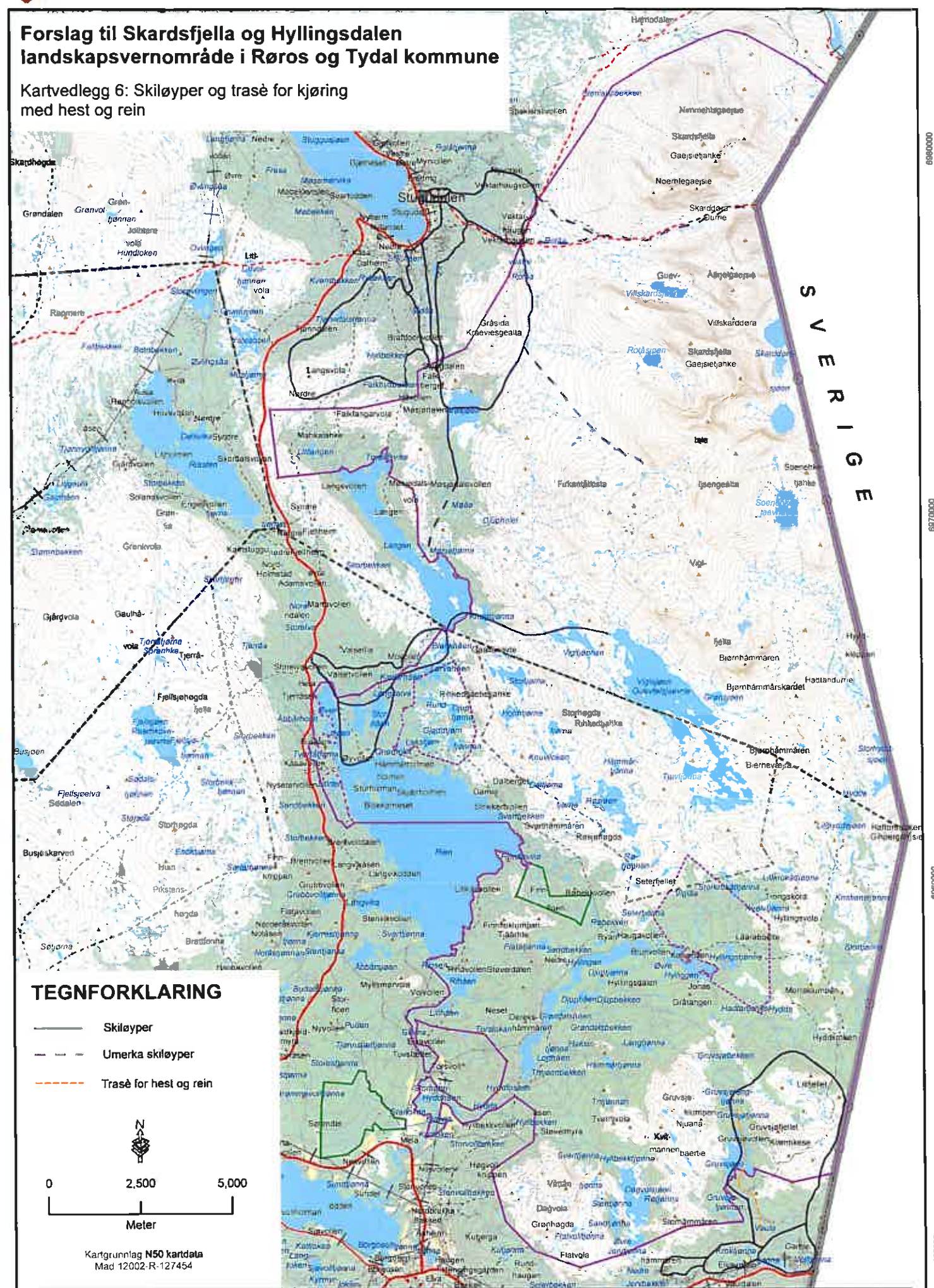
Kartvedlegg 5: Gjeterbu, gamle, sperregjerde og
trekk- og flytteleier

Forslag til Skardsfjella og Hyllingsdalen landscapsvernområde i Røros og Tydal kommune

Kartvedlegg 6: Skiløyper og trasé for kjøring
med hest og rein

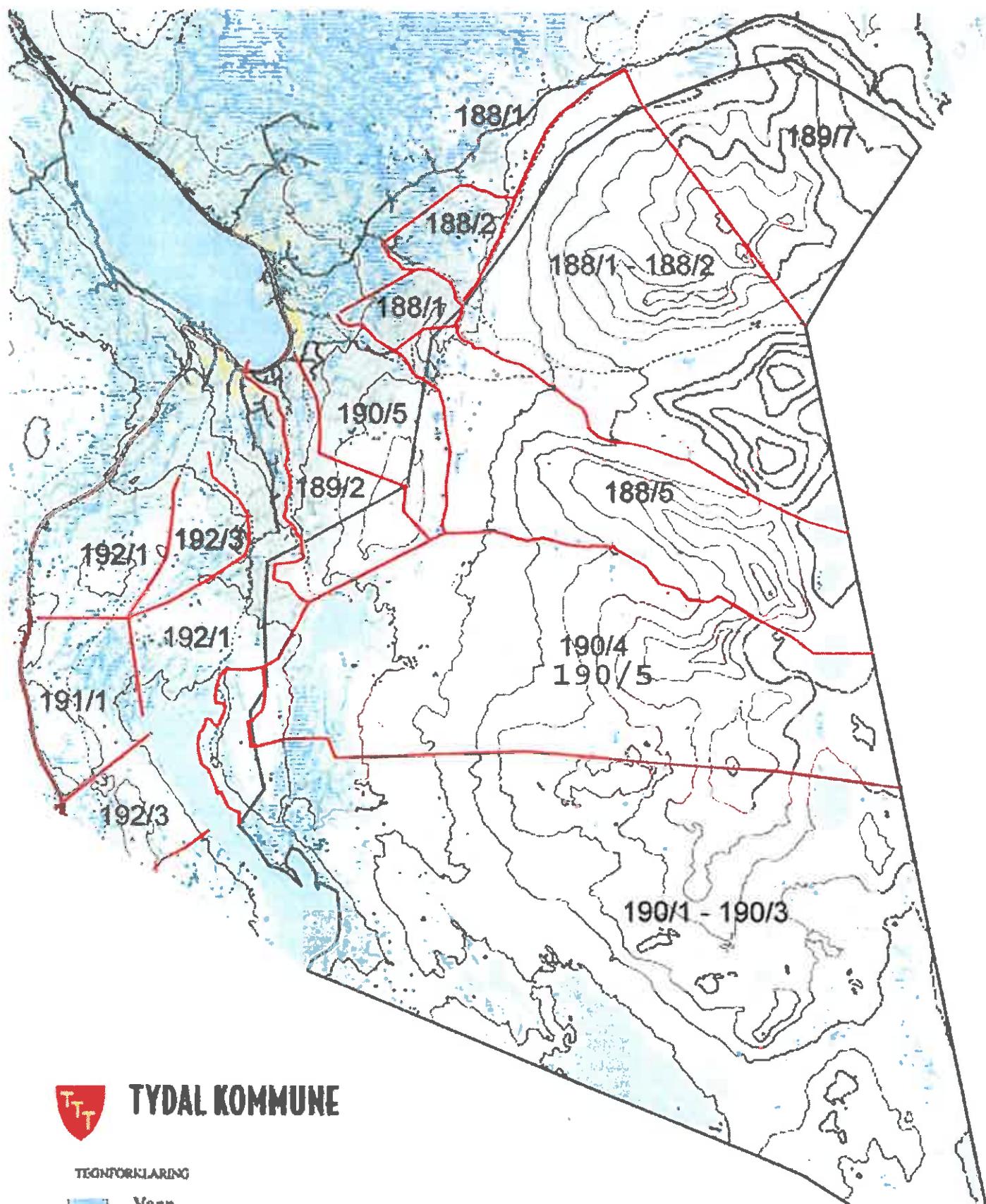

FYLKESMANNEN I SØR-TRØNDELAG, JULI 2005

Forslag til Skardsfjella og Hyllingsdalen landscapsvernområde i Røros og Tydal kommune

Kartvedlegg 7: Eksisterende traktorveier og kjørespor,
samt ønskede traktorveier i Røros kommune
Den enkelte nummererte vei er omtalt nærmere i teksten

TYDAL KOMMUNE

TEGNFORKLARING

- Vann
- Skog
- Myr
- Foreslått verneområde
- Eiendomsgrenser

Målestokk 1 : 90 000

Kartvedlegg 8.

Eiendomsgrenser i Tydal kommune.

Den foreslåtte vernegrensa er ikke oppdatert på dette kartet.
Jf. kartvedlegg 1.

Forslag til Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde i Røros og Tydal kommune

Kartvedlegg 1: Forslag til avgrensning

